

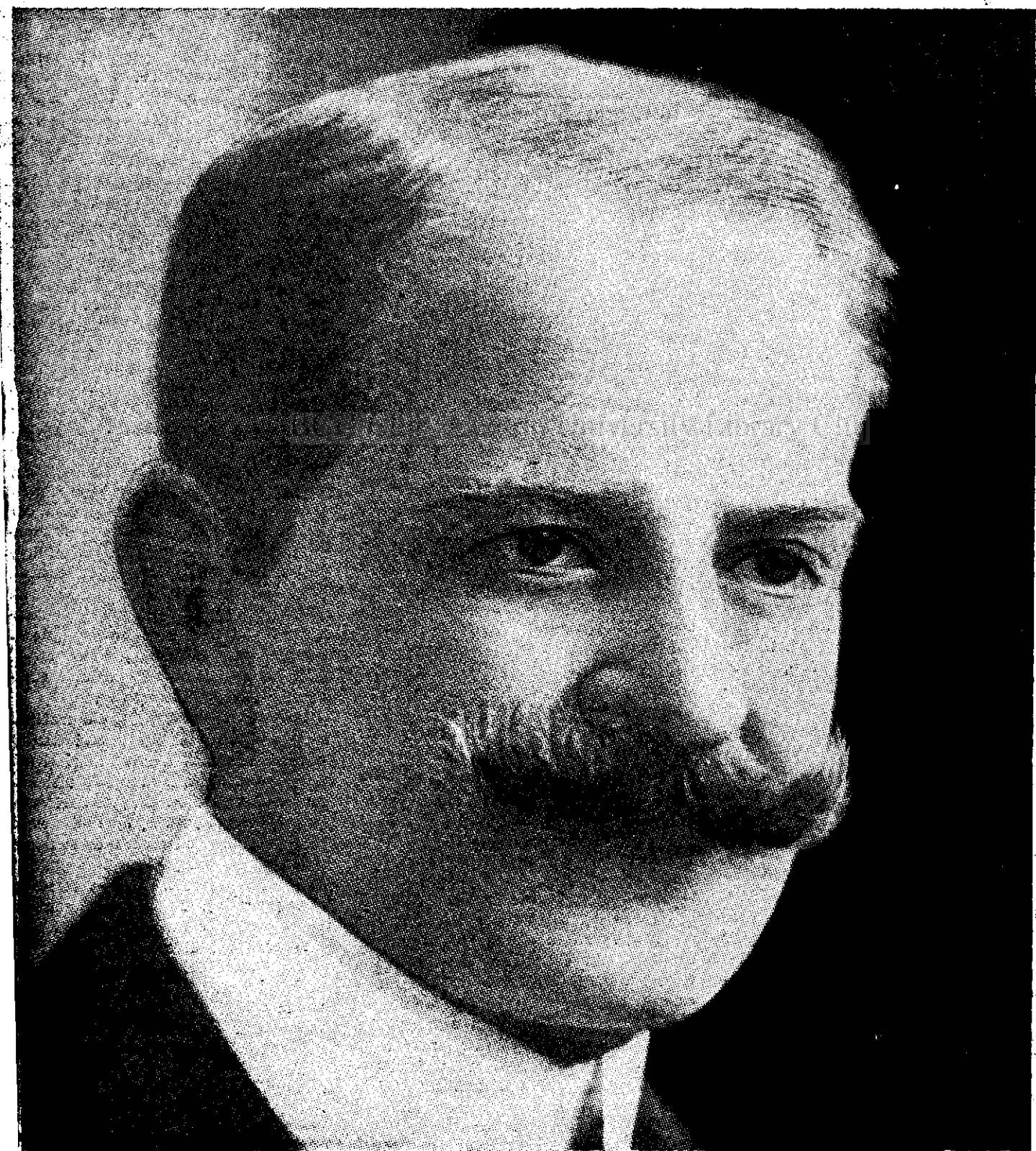
Universul

Anul XLIV Nr. 27

1 Iulie 1928

5 Lei

Interar

CHIRURGUL

C t i t o r i i

PROF. DR. THOMA IONESCU

Acum doi ani, în ziua de Florii, a fost scutit de suferințele unei boli chinuitoare, un gigant al culturii românești; peste două zile, în majestuosul hall al Facultății de Medicină, în jurul catafalcului său, veniră miniștrii și foști miniștrii, reprezentând toate partidele politice din România, veniră cele mai strălucite figuri ale intelectualității noastre să-i proslăvească memoria. În spațiile tineretului mișcat de atâta slavă prin colțuri, lăcrimau cei mai distinși profesori ai noștri, ca niște copii lipsiți de tatăl lor. Iar peste câteva zile, toate revistele medicale închinau Prof. Thoma Ionescu, articole pline de cele mai frumoase elogii. Societățile savante, din toată lumea, au preamărit, prin cele mai ilustre graiuri, meritele marelui savant și marelui român.

Într-adevăr, Prof. Thoma Ionescu într-o rodnică activitate științifică și politică a produs o operă uriașă. Ea se împarte în două părți: lucrările făcute în timpul când a aparținut Universității din Paris, adică până în 1895, și de atunci încolo, cât timp a dominat cu strălucire Medicina românească. E suficient să menționăm că marele Waldeyer, când i s'a prezentat la Berlin, mirat văzându-l așa tânăr, întai nu a voit să creadă că el este faimosul Ionescu, care lucrase atât de mult și ale oăruia opere, el îl admira de multă vreme; sau să amintim că opera lui Thoma Ionescu e cuprinsă în vre-o 700 de lucrări și publicațiuni, în diverse reviste și societăți românești și străine.

Puterea sa de muncă, încă din tinerețe, o mai dovedește faptul că, la Paris, a urmat Medicina și Dreptul, în același timp: a dat concursul de externat odată cu examenul de licență în drept și la ambele examene a fost printre primii.

Ca intern laureat al spitalelor din Paris, a obținut premiul Laborie, la Academia de Medicină, care a considerat lucrarea sa despre herniile interne retroperitoneale, drept o lucrare care a contribuit la progresul chirurgiei. Devenea astfel și laureat al Academiei.

În 1891, în urma unui strălucit concurs, a fost numit primul, ca prosector definitiv, la Facultatea de Medicină, din Paris; acolo, aceasta este cea mai înaltă situație, afară de cea de profesor; în acest post, care conduce la agregatie și la locul de chirurg al spitalelor, în afară de Panas (1862), nu a putut ajunge nici un străin, decât Thoma Ionescu (1892).

Doctor în Medicină, în același an, s'a

prezentat la concursul de agregatie pentru Anatomie și a fost primul din 15 candidați. Ministerul Instrucțiunii Publice, din Paris, îl trimise să studieze și să raporteze asupra modului cum se face învățământul anatomie în Germania și în Austria.

În 1894, împreună cu Profesorul Poirier, Prof. Charpy, Prof. Nicolas și agregatul Prenant, a colaborat la cel mai mare orator de Anatomie, care a apărut în Franța. Acest fapt ilustrează cât preț puneau francezii pe valoarea științifică a tânărului prosector, care cu 5 ani mai înainte, fusese naturalizat francez.

În 1895, invitat de profesorii din București, a venit aici și a luat direcția Institutului de Anatomie topografică și de chirurgie experimentală, create anume pentru dânsul, precum și direcțiunea clinicii chirurgicale dela Colțea. Încă din 1896, pentru a pune în valoare lucrările românești, a înființat, la Paris, o revistă „Archives des Sciences Médicales”, împreună cu profesorii Babeș și Kalinderu, cu colaboratori din toate țările, iar în București, a înființat Revista de chirurgie.

Membreu al Academiei de Medicină din Paris, membru al Soc. de Chirurgie, al Asociației de Urologie din Franța și numeroase alte țări, a făcut un lung șir de comunicări savante, în diverse capitale: în 1897, la Moscova, între altele, a vorbit despre rezecția simpaticului, în gușa exoftalmică și în epilepsie; în 1898, la Marsilia, a vorbit despre castratia abdominală totală pentru leziuni septice uteroanexiale; în 1900, la Paris, a făcut 5 comunicări asupra simpaticului; în 1902, la Roma, a raportat despre cancerul uterin; în același an, la Paris, a fost sollicitat de prof. Pozzi să facă înaintea membrilor congresului de chirurgie de acolo, operația sa de castratie abdominală totală; în 1903, la Lisabona, a raportat asupra simpaticului cervical; în 1905, la Bruxelles, a fost desemnat ca raportor asupra tratamentului afecțiunilor necanceroase ale stomacului; în 1908, tot la Bruxelles, a vorbit despre rachianestezie, despre cancerul sânului și al uterului; în 1909, la Paris, a vorbit despre metoda sa de rachianestezie; de-acolo, a plecat în Anglia și în America, pentru a demonstra afirmațiunile sale

A operat la Londra, în serviciul lui Mc. Gavin, cu rezultate excelente. În America, a făcut 11 operațiuni în New-York, 5 în Filadelfia, 4 în Chicago, 3 la Rochester. Frații Mayo, iluștrii chirurși americani, au rămas entuziasmați de

neînchipuita abilitate chirurgicală a marelui nostru operator și i-au arătat de atunci, cea mai călduroasă prietenie.

În urma acestor isbânzi strălucite, cele mai mari reviste medicale, din Paris, Londra și Berlin, s'au grăbit să-i publice articole despre rachianestezie.

A fost invitat și la Berlin, de prof. Sonnenburg pentru a vorbi în franțuzește despre anestezie și să facă experiențe, în diverse spitale, în serviciile lui Sonnenburg, Israel și Bier. În toate aceste săli de operație, unde în fiecare an, sute de chirurși, din toată lumea, solicită cinstea de a asista la operații Thoma Ionescu era invitat, pentru a dânsul să arate, să instruiască. Celebrul Bier, care mai înainte nu fusese de părerea lui Thoma Ionescu, a făcut amendă onorabilă zicând: „când m'am pronunțat contra acestei metode, nu o cunoșteam; acum recunosc că am greșit”.

În țară, la Societatea de Chirurgie, pe care el o înființase și unde a raportat toate lucrările sale, prezida cu o inteligență extraordinară, înțelegea pe fiecare din comunicatori și completa și încuraja. Plimba peste băncile amfiteatrului dela Colțea, unde stau străluciții lui elevi, toți chirurși cu renume mondial, o privire caldă de prieten iubitor, iar când discuțiile dintre elevi deveneau apăsate, cu o logică fără pereche, cu o îndemânare fără seamăn demonstra fiecărui partea de merit sau de lipsă; toți se potoleau înțelegându-se și iubindu-se.

În spital, elevii săi aveau toată voia să-și pună în evidență însușirile lor minunate, cu o condiție foarte grea: să știe perfect anatomia și să fie deștept, căci disprețuia, ca nimeni altul, stângăcia și lipsa de inteligență.

În preajma războiului s'a manifestat ca un mare patriot: „Când toate poazele lumii civilizate, mari și mici, își jertesc bunurile lor celo mai scumpe întru apărarea dreptului și aspirațiilor lor naționale, neamul românesc nu poate lăsa să treacă acest moment unic pentru împlinirea idealului său, sau „servindu-se neamul, vom servi la același timp și unanimitatea, contribuim la cumpănirea cumplitului măcel ce dezonorează veacul nostru”.

Într-o scrisoare către săteni, publicată în 1916, spunea: „să mergem cu toții să ne împlinim datoria și la întoarcerea victorioasă, veți avea și pământ și drepturi politice egale cu noi”.

„Săteni, preoți și învățători, uniți-vă gândul, aprindeți-vă inimile la focul crucii al patriei celei mari, al României Mari și gândiți-vă că dela voi depinde

THOMA IONESCU ȘI STRAINATATEA

Prof. Jean Louis Faure :

„Venia la toate congresele noastre, și-l vedeam apărând la tribuna Academiilor de Medicină sau al Soc. de Chirurgie mai adesea chiar decât mulți dintr-o noi”.

„...avea toate însușirile unui chirurg de rasă. Ii plăceau operațiile grele ale marelui chirurgii viscerale. Năci o operație nu-l făcea să dea înapoi, fiindcă soliditatea cunoștințelor sale anatomice îi dădeau conștiința dreptului — cel-l avea pentru a le executa. Chirurgia simpatizantului nu mai avea taine pentru dănsul”.

„...Noi, toți chirurgii trebuie să salutăm pe acest om care a înălțat la o asemenea treaptă cultul artei dificile, căreia ni-am consacrat viața”. „Ionescu a ținut deci un loc eminent printre chirurgii generației noastre. Cu elevii săi a înălțat acea mare școală de chirurgie română ce reprezintă în mod glorios acea chirurgie latină — așa zice chiar acea chirurgie franceză, care pune deasupra dogmelor și a teoriilor, claritatea, sim-

plitatea și virtutea suverană a bunului simț”.

„...Fie ca aceste câteva cuvinte să corespundă aceluia pe cari le-ar fi dorit dănsul pentru a i se consacra memoria, aici, în acest amfiteatru, unde a vorbit așa de des, în acest locaș venerabil plin de aducerea aminte a sa, în această Facultate din Paris, al căreia fiu intelectual era, și care își va păstra mândria că i-a format spiritul, și fără îndoială, de-a fi păstrat, până în ziua în care a încetat de a-i bate, puțin din inima acestui om, care a fost mai mult decât un savant ilustru, mai mult decât un mare chirurg, care a fost un mare cetățean al căruia nume va trăi în istoria Patriei sale”.

(Din discursul pronunțat la ceremonia comemorativă în onoarea lui Thoma Ionescu, la Fac. de Medicină, din Paris, în 4 Mai 1926).

ca acest foc să nu fie numai o simplă vâpae, ci un foc nestins care în veci să lumineze și să încălzească pe toți românii de dincoace și dincolo de Carpați urechi și întăriți astfel ca să poată rezista pe vecie vrăjmașilor cari ar vrea să distrugă neamul românesc”.

Lua cuvântul cu înălțare în intruniri publice, în Parlament, continuându-și opera științifică, completând-o prin cursuri speciale, în cari ne învăța chirurgia de război. Cei cari am avut cinstea să-l auzim la aceste cursuri nu-l vom uita niciodată; terminându-și ultima prelegere, ni-a spus: „Vârsta mea nu-mi mai îngăduie să fac mare lucru pentru răniții glorioși ai războiului nostru, care trebuie să vină, prin puterile mele slăbite de ani; am însă, satisfacția să fac puțin voi, prin sfertările voastre tinere mai mult chiar decât aș fi putut face singur”. Cu lacrimi în ochi să despărțit de noi, cari eram atunci, ultima serie a elevilor săi.

După război, a trebuit să se exileze în Franța, căci nemții nu i-ar fi ertat activitatea războinică. La Paris, a publicat lucrarea sa despre rachianestezie, în 1919. În 1922, a operat în capitala lumii, chemat de Vaquez, un caz de angină de pect. În același an a făcut comunicări la Congresul de chirurgie din Paris și a fost ales membru asociat al Academiei franceze de Medicină și membru asociat al Soc. de Chirurgie, titluri excepționale.

În 1923, a publicat în Franța, un tratat de mare importanță asupra simpatizantului cervico-toracic.

În timpul războiului și după război, nu s-a mulțumit să atragă atenția lumii științifice asupra valorii unui învățat

român, ci a făcut o vie propagandă politică pentru dreptele cereri ale României, în diverse ziare și reviste franceze. A făcut conferințe la Paris și în provincie, conferințe publicate în 1920, cu o prefață de Poincaré. A mai publicat 2 volume intitulate La Question roumaine, destinată să facă cunoscut publicului francez și străin, trecutul României, prezentul ei și justele-i revendicări. În 1920, a fost numit primul delegat al nostru la Soc. Națiunilor, unde a și fost ales president al unei secțiuni.

Revenit în țară părea reîntinerit; fericirea de a-și fi văzut țara întregită îi da noui avânturi. Chipul său „de împărat roman”, cum i-a zis marele Prof. J. L. Faure, își regăsi zâmbetul cald, dar, Maestrul venerat de unanimitatea strălucită a săi elevi, avu să sufere, după 30 de ani de viață științifică glorioasă, fizicește din pricina chinurilor unei boale crude, moralmente din pricina ingraturii unui elev care îi fusese drag. Lumea medicală a voit să-l mângâie, publicând un splendid volum jubiliar și poate că, în parte, a isbutit să alina, câteva luni înaintea morții, suferințele aceluia, al căruia nume va rămânea, pentru vecinicie, legat de cele mai importante regiuni al corpului omenesc, pe care l-a studiat în cele mai mici amănunte, a aceluia care a îndrăznit cel dintâi să înfrunte dificultățile celor mai primejdioase operațiuni, a aceluia care și-a iubit Țara cu o patimă nestinsă și care a dat Patriei lui iubite și întregite, poate cea mai frumoasă pleiadă de echirungi din câte a putut da cineva pe lume.

Dr. V. TRIFU

adevarate

Din discursul ținut de Thoma Ionescu, în Parlamentul francez, la 24 Ianuarie 1918 :

„...pentru noi Români, chestiunea se pune limpede : vrem unirea într-o singură țară a tuturor Românilor ce gem sub un jug strein. Nu luptăm pentru simpla autonomie a Transilvaniei. Nu pentru aceasta am făcut sacrificii enorme, am îndurat suferințe ne mai auzite. Noi suntem siguri de a putea conta pe aliații noștri, de a cărora victorie nu ne îndoim, pentru a realiza unitatea națională cu Bucovina, Transilvania și Banatul. Voi termina, Domnilor, redestep-tând ecoul acelor voci tinere, pline de speranță și de vitejie, din cari multe s'au omorât în somnul cel veșnic, și acest ecou repetă: „Trăiască Franța liberatoare ! Trăiască România Mare”.

Din discursul pronunțat la Congresul de chirurgie dela Paris, în Oct. 1918 :

„Voi reaminti numai un cuvânt care ni-a mers drept la inimă, spus de ofițerii francezi, văzând pe soldații noștri la asalt : „on dirait les poilus de France !” Ce apriciere mai frumoasă s-ar fi putut face soldaților români, de cât comparându-i cu cei mai mari soldați ai lumii ?”

NOTE BIOGRAFICE

Născut în 1860, la Ploești, mort în Martie 1926, la București, suferind de angină de pect. A făcut liceul la „Sf. Sava”. Baccalaureat în 1879, licențiat în drept la Paris, în 1882, doctor în medicină în 1892.

Intern al Spital. din Paris la 1886, ajutor de anatomie în 1887, prosector în 1888, definitivat în 1892.

Medalia spitalelor din Paris și laureat al Academiei de Medicină, în 1890. Profesor în București, în 1895.

P O E Z I E

ARTUR ENAȘESCU

PRIMAVARA

CÂNTECE

I.

Coperiș de trestioară
Tu, căsuță din cătun;
Pe deasupra-ți un lăstun,
Aplecă din aripioară.

Aplecă de drag, să moară;
Goana glonțului nebun,
Îl străpunse'n ceasul bun,
Când luceferii coboară.

Când șuvoiul dela moară,
Lin, doinește 'ntr'un susur,
Lucecându-ți împrejur,
Castă, sfântă, căsicioară.

II.

Liliecii'n floare
Râd sub cerul clar,
Ceru-i de-o culoare,
Cu ciorchinul rar
Ce'n azur s'avântă;

Frunzișul cuvântă!
În juru-ți, cu mii guri
Intonând o rugă
Nobilei naturi.

III.

Liliecii'n floare
Trec peste zăplaz,
Îngropând sub soare,
Rumenul obraz
Al unei fetițe.

Vecinii'n porțițe
Au ieșit de drag,
Dragul primăverii.
...Un aeropag
De cumetre'n curțe
Se cutremur merii...

IV.

Vântule nebun de sară
Arde suflu-ți ca de pară
Când eu trec prin dumberăvioară
După mândra bălăioară!

Vântule, de dimineață
Ți-e suflarea, ca de ghiață
Când măntore fără de viață,
Dela mândra, prin fâneață.

Primăvara când veni
Cu amurgul sur,
Tot pământul înflori,
De jur împrejur.

C. I. ȘICLOVANU

CARNET INTIM

Ochii-au închis, strănse, drumuri și depărtările seci,
Strigătul lor răsucit pe chinuite poteci.
Un voiaj nou adunat în priviri, deapănă
Tristețea mea, numai aur și patimă.

N'am să uit dansul trupului tău strâns în brăfări,
Nealiniată 'ndoială în veghea cu păreri și chipuri —
Când vremea și calmul se strâng între zări,
Ca dintr'un aluat, din spațiu te închipui.

Și când se-amestecă văzduhu'n dimineața'ntreagă,
Când totul doar pare, capul cu frică mai mi-l întore,
Tot ce trupul nu poate să spună, privirile store:
Lumi nevăzute în spațiu se încheagă.

ANDREI TUDOR

N U M E

Clădește-te din destrămatul veac
Și strânge-te întreagă 'ntr'o chemare.
Te'ncheagă între drumuri ce deslac
Și te alege într'o singură cărare.

Căci, dacă despărțită, înegală,
te-ai dumeat cu fiice clipită.
acum în liniște sfârșită și serală,
șezând și din afară ești privită.

Intreagă întâmplarea asta veche
recede moale, fără de îndemn.
Chemarea nu mai stăruie'n ureche,
ci strânsă e aci: sicriu și semu.

CONST. PACLE

S E A R Ă

Soarele pe munte departe s'a stîns
Din fluer oierul din vale l-a plîns
Joc de comoară pe zări violete
Un fir de lumină încearcă regrete
Pentru ziua ce moare pe lacuri...
Prin pareuri.

Vino! e timpul să intrăm în grădina
Din crengi să culegem cea din urmă lumină
Ușor ca pe-un vis în mână s'o prindem
Și'n suflete-adânc s'o închidem

Că'n noaptea ce zarea, s'o spargă, apasă
Cine știe vre-o stea de-o să iasă.

DANSUL MORTILOR

Leon Donici

A fost una dintre figurile cele mai interesante pe care întoarcerea Basarabiei la albia românească le-a adus culturii noastre.

În Rusia, după mărturia celor care au cunoscut viața literară rusească de azi, era socotit ca un scriitor de frunte. Artă lui, pe care noi am cunoscut-o în fragmente traduse de el însuși și unele scrise direct în românește, ne face să socotim întemeiată această opinie.

Și ce campanie inteligentă și pasionată a dus acest formidabil boem la Paris, în polemicile lui cu naționaliștii ruși. Socotim că mai puternic decât orice, ne evoacă acum după doi ani de la moartea lui, propriul lui scris.

Dracu știe ce o mai fi și asta! — se gândi Filatov, și ceti mai departe:

— „Max s'a păcălit! Răs homeric! Situații splendide...”

Filatov intră în cinematograful.

În prima cameră, aranjată cu o mobilă dărăpănată, cu catifea sfâșiată și unsurcasă, cu palme artificiale, prăfuite, cu frunzele aplecate, el văzu pe soția proprietarului, Mavra Ivanovna, o bătrână enorm de grasă și pe nepoatele ei, Fecla și Daria, sau Fania și Dora, cum se numeau ele.

Fania stătea în fața unei oglinzi lungi, răsfrângând turbure — ca o tîpsie de samovar — fața ei, și-și aranja pe frunte un smoc de păr blond, iar Dora ședea alături de mătușa sa pe o canapea, și căscând cu gura închisă încât îi escau lacrimi pe ochi, asculta ceea ce îi spunea Mavra Ivanovna.

Văzând pe Filatov intrând, Mavra Ivanovna încetă să vorbească și, tăcând, îi întinse degetele scurte, grouse, slănioase.

Mătușa a primit o scrisoare de pe front, — zise Dora, făcând grimase, — și se comunică ultimetele noutăți. Și tropăi încetșor pe dușumea, cu piciorul în ghețe cenușii, de postav.

— Dar dumniata Alexandru Cuzmici, ai cunoscuți la războiu?

— Nam. — răspuse Filatov, salutând pe Fania, care fără să se întoarcă spre el, îi întinse mâna stângă, și se așeză la masă în fața Mavei Ivanovna.

Dora făcu o grimasă de indiferență și dispreț și-și scutură cărlionții mărunți, sărind în jurul fetii.

— În schimb eu cu Fania avem foarte mulți ofițeri cunoscuți. Ne scriu numai despre lupte.

Filatov știa că ele nu aveau nici un fel de ofițeri cunoscuți, că nimeni nu le scrie și că ele vorbesc despre asta probabil imitând pe cineva, și închizându-și ochii de desgușt, care în totdeauna tresărea în el la astfel de conversații, zise încet:

— Nu ofițeri, ci ofițeri, Daria Panteleevna

Fața Dorii se roși de supărare, iar Fania, întorcându-se de la oglindă, rosti ofensată:

— Mă rog, nu Daria Panteleevna, ci madmazel Dora și apoi te rugăm să nu ne corijezi. Gândește-te, mă rog, că din moment ce înveți în conservator... Ea nu-și sfârși gândul ci numai bombăni supărată: „Ia uitați-vă la el!”

— Bine, bine — se amestecă împăciuitor Mavra Ivanovna, mișcându-și obrații atârnați și bărbia crețoasă, ce semăna a gușă de curcan. — Ajunge! Nu mai trănăni, madmazel. Ea se întoarse spre Filatov și continuă amical: „Voșența mi-a trimis o scrisoare. Îmi scrie acolo: „stau în șant, mămică!” — Mavra Ivanovna clipi iute din ochișorii ro-

tunzi, de peste și — și trase nasul. — Stă drăguțul mamei, și ține pușca în mână. Scrie: „cum o fi voia lui Dumnezeu, mămică!” — Mavra Ivanovna își clătină capul, izbucni în plâns și, stăpânindu-și lacrimile, începu să caute în buzunar batista.

Dora și Fania se priviră, strângându-și buzele și fără să se poată stăpâni începură să râdă.

— Nu vă e rușine! — rosti Mavra Ivanovna mănoasă, ștergându-și ochii. De-ași fi avut acum fier în mână, văș fi bătut cu fierul. Să chîmă că sunteți nepcate. Ea își inclină capul spre Filatov, și înghițindu-și lacrimile, continuă mai încet: îmi scrie el, și-mi povestește cum dușmaniiăștia ai noștri au eșit tărându-se din șanturi, iar ai noștri au băgat de seamă și au început să tragă!

Mavra Ivanovna se infierbântă și izbi cu pumnul gras în masă, un pumn ce semăna ca o mică peniță bine îndesată. Ochiu ei mici și repezi, înecați în grăsimea lucitoare a obrazilor, luciră de răutate.

Nepoatele începură să râdă tare. Mavra Ivanovna se uită la ele, deschise gură vrând să spună ceva, dar nu spuse nimic și dădu din mână.

În sală, unde eracranul, străluci electricitatea și se auzi șoapla publicului ce-și ocupa locul.

II

Filatov știa că nu-i nimica rău în faptul că el cântă în cinematograful; trebuia să câștige cincizeci de ruble pe lună, ca să plătească chiria unei camere mici, să bea, să mănânce și să închirieze și piano. Dar în fiecare seară, așteptând clopotelul răsunător înaintea începerii filmului, simțea o rușine tainică, ascuțită, acunsă adânc în sufletul lui. Vroia să se facă în sală cât mai curând întunerec, să înceapă să hărăie aparatul, fiindcă minutele de așteptare erau triste, greoaie și infimite.

Dar astăzi din pricina schimbării programului spectacolul nu mai începea de mult. Filatov stătea în fața ferestrei și privea în stradă prin geamurile întunecate, tulburate de puberea de ploaie, dar nu vedea nimic afară de petele albastrii ale felinarelor din stradă. Își simțea sufletul scârbit, și atât de întărit ca ciocodată până în seara aceea.

Alături, lângă un buchet cu limonadă și cu bomboane stătute, de ciocodată, stătea Fania și strecura prin dinți:

— Dumneata pari amorezată... de altfel există o fată, care te simpatizează mult.

Filatov știa că fata aceea era chiar Fania, care își cam bătea joc de el în prezența străinilor, iar când erau între patru ochi făcea aluzii la sentimentele sale. El nu răspunse nimic, ci străn-

Ștopăind agale din galoși pe trotuarul ud și mișcându-și lănced picioarele albitie, Filatov se apropia de cinematograful „Melpomena”, cu acel desgușt și cu acea oboseală sufletească ce se prelingea în fiecare seară în inima lui din lampioanele electrice, orbitor de strălucitoare, rânduite în semicerc luminos deasupra intrării în cinematograful de afișele colorate, de însuși cuvântul „Melpomena”, arzând cu locuri rotunde și moarte în întunerecul serii, din gândul că va trebui patru ore de arându-l să zmulgă din pianina spartă valuri, marșuri, polci și potpoururi. După ce cânta zilnic la piano opt ore — Filatov urma conservatorului) măimăde-i albitie păreau a țipa de durere și îi era greu să miște din degete, — atât de mult îl părăseau puterile.

„Astăzi program nou!!!” — citi Filatov în vitrina luminată de la intrare. Lăterile biliachii, roșii și verzi, desemnate cu coarde lungi și strâmbe pe suprafața întinsă a cantonului, păreau niște serpi încolăciți. „Intenționând să se distragă de cele mai interesante, și schimbate cât mai des — continua să citească el cu o tristă indiferență — „Melpomena” și-a asigurat aparatele cele mai scumpe și mai bune în lume și cele mai noi; construcții europene și americane, cu ajutorul cărora produce impresiile cele mai frumoase și zguduitor. **Partea I. Povestirea grandioasă, extremând sufletul privitorilor, a excitării nerăsuioase unei natuiri de femeie fără voință. Serie de propagandă, provocând impresii zguduitoare, editată în Turcia de o societate italiană foarte cunoscută pentru apărarea moralității femeii”.**

gându-și puternic buzele începu să privească și mai stăruitor pe fereastră.

— Alexandru Cuzmici, ascultă Alexandru Cuzmici! — zise Fania și mai încet.

— Ce vrei? — întrebă crud Filatov, fără să se uite la ea.

Fania își apropie de el fața și îl privi semnificativ.

— La dumneata vin doamne în vizită?

Filatov nu răspunse, iar Fania dând din cap și zămbind din buzele întinse și vopsite începu să fredoneze un cuplet.

În sală, deasupra ușii sună clopoțelul. Se făcu întuneric și aparatul începu să hărăie tăios, cu întreruperi.

Filatov se duse grăbit la locul său, tăie torentul de lumină albastră, ce se revărsa pe ecran și se așază la piano pus pe platformă scundă de lemn, la stânga ecranului.

— „Farmecul fatal”, — pronunță de la spate, tare și răspicat, o voce răgușită și atentă — „Chinurile inimii”.

Filatov își puse degetele pe clapele umede, ce păreau acoperite de o mucoasă rece și începu să cânte un vals încet, gingaș, încântător.

Din primele sunete, dispăru în el jena și amărăciunea de mai înainte. Dorul din el se asternu, apăsă mai cu greutate. Gânduri negre, chimuitoare, începură să se înlățuiască unul după altul — ca tăcetele valsului. Pe ecranul, tremurând de micile lente cinematografice, începură să apară oameni, să facă ceva, să meargă, să dea din mâini. Contele făcea declarațiuni de dragoste, strângându-și mâna la piept, iar cu cealaltă apucându-se de cap. După aceea pleca, se urca în automobil, care zbura pe o stradă largă, cu copaci pe o parte și alta.

Filatov apăsa clapele, și sunetele hodorogite, banale ale pianului prost se contopeau într'un motiv nesfârșit, ca valul mării.

Cineva suspina sgomotos în sală, privind la ecran, altcineva, înduioșat, își sufla nasul.

„Și ce o să fie mai departe, ce o să fie mâine?” — se gândia Filatov cântând. Viața i se înfățișa ca și ecranul lângă care se afla el. Aceiași muzică aici și mâine și poimâine și. Dumnezeu știe câtă vreme încă. La fel vor sta la spatele lui oameni tăcuți și atenți, vor tuși la fel și vor șopti între ei. Și oare nu tot la fel trec lângă el, alături de viața lui — fără de sfârșit — oameni necunoscuți, străini, reci și nemișcăriți din ei nu-i pasă de el, de viața lui, de dorul lui apăsător și de trista lui singurătate!

Își aminti de Mavra Ivanovna cu durerea ei de mamă, cu chinurile ei de mamă, de cari își bat joc nepoatele. Ce ridicol ar fi devenit și el dacă ar fi apucat să povestească cuiva suferințele sale sufletești.

Ce rece și groaznic și insuportabil este să trăiești singur într'un oraș mare, singur printre mările de oameni indiferenți. Ce viață crudă.

În sală se făcu lumină. Aparatul tăcu.

Filatov știa că acest antract e scurt, între două părți ale dramei, și nu-și părăsea locul dela piano. În răstimpul acesta el stătea cu ochii închiși, ascultând la spatele său vorbirea turbure, mută, care se revărsa spre el și apoi iarăși înapoi, și i se părea că o singură voce a cuiva, răsună în toate convorbirile, în toate celelalte voci, — o vo-

ce veșnică, neschimbată, întotdeauna aceeași, o voce înspăimântătoare.

Din nou întuneric, din nou hărăiala aparatului, din nou muzica, muzica, muzica...

III

În timpul antractului mare, Mavra Ivanovna chemă pe Filatov la un pahar de ceai.

Într-o cameră mică, unde atârnavă paltoanele Dorei și Faniei, pe o măsuță scorojită, stătea un ceainic burtos, albastru, de smalt, scorojit și el pe ici pe colo.

— Bea un pahar de ceaiu, Alexandru Cuzmici: Ia uite cum te-ai infierbântat, cântând. — Ea suspină. — Grea meserie și asta! Degetele trebuie să-ți fie bătătorite, ca labelle de șobolani.

Uitându-se la Filatov, ea își clătină, tăcută, capul și suspină:

— Mă uit la dumniata și mi se pare că în fața mea stă Vasenka al meu. — Ea izbucni în plâns, ștergându-și ochii umezi cu palma murdară și grăsulie.

— Când a plecat, îmi spunea: „să nu uită mamă, pe Vasca al tău, să-ți aduci aminte mamă, de Vasca al tău”. Vroiam de mult, Alexandru Cuzmici, să te întreb de ceva, dar așa mi-e caracterul, uităcios. Numai fetelor mele să nu le spui nimic. Ea privi în spre ușe, și se apropie de masă împreună cu scăunelel. Vreau să-i scriu lui Vasca al meu, să-i scriu tot, până în punct; și știe cât mă sfârșim și mă prăbușesc după el. Eu scriu prost, iar dacă nepoatele vor afla, vor râde de mine. Pentru Dumnezeu, scrie-i dumniata, Alexandru Cuzmici, și-oiu povesti eu toate.”

În sufletul lui Filatov tresări ceva cald, ceva milos.

— Bine, dar când?

— Vrei mâine? Voiu veni la dumniata în casă. Fii alături de bun!

Mavra Ivanovna îl privi cu ochii plini de rugămintă.

— Vino mâine, la orice oră vrei. Măine toată ziua stau în casă.

Mavra Ivanovna își încreți fruntea, și gândindu-se o clipă, zise cu hotărâre:

— Pentru acest serviciu, fii voiu da o rublă.

Filatov tresări și se încrunță dar uitându-se la fața Mavei Ivanovna, încremenită de așteptarea răspunsului, înțelese că ea nu poate altfel, și ar fi fost ciudat ca ea, care și-a trăit toată viața cu gândurile la ruble, să nu amintească și acum de ele, — și răspunse posomorit:

— N'am nevoie de bani. Scriu și așa...

Mavra Ivanovna zâmbi, — obrazii i se tăjară, de păreau că se revărsa în lături.

— Să te ajute Dumnezeu!.. Vin mâine dimineață, când mă întorc de la piață.

Și din nou fugărindu-se unul pe altul, apărură pe ecran tablourile, contii, vicenții, doamne din lumea mare din „Farmecul fatal”, vederi din Australia, vânătoare de tigri în Golful Bengalic.

„Ce rost au toate astea? — se gândia Filatov, cântând. Dece e făcut în așa fel că un om nu înțelege pe celălalt, după cum Dora și Fania nu înțeleg pe Mavra Ivanovna, cum Mavra Ivanovna nu le înțelege pe ele, cum el însuși nu înțelege pe aceia, cari stau la spatele lui în sală, a căror răsuflare o simte și ale căror șoapte aprobative îl fac să i se strângă inima ca de durere ascuțită și necruțătoare. De ce e așa?”

În sală se auziră șoapte, vesele. Filatov fără să-și întrerupă cântul, privi o clipă pe ecran și cети litere mari, roșii, tremurătoare: „Max s'a păcălit”.

— „Iată ce le trebuie, — se gândi el, — lumea asta vrea să vadă cum umi merg cu picioarele în sus, cum alții cad voios din al treilea etaj peste capetele trecătorilor, cum șed pe pâlării străine...”

Mâinile lui Filatov tresăriră. Se opri o clipă în liniștea din prejur se auzia clar trosăitul aparatului și râsul vesel, ușor-înnăbușit al publicului, încântat de favoritul său, un ghidoș cu mustăți răsucite, făcând pe ecran multe amuzante. Trebuia să cânte o polcă veselă sau un marș, dar Filatov se simți în clipa aceea ca iluminat de o lumină ce strălucii pe neașteptate, și degetele lui începură să evidențieze încet tactacul misterios, de miez de noapte al pendulei. El începu să cânte „Danse Macabre” al lui Saint-Saens.

Un cimitir uitat, peste care se revărsa lumina verde, tristă și înspăimântătoare a lunii; din morminte se înălță morții și într'un dans furios, turbat, înfășurați în albe giulgiuri funebre, se fugăresc printre soduri fărimate și cruci rupte. Iar deasupra umbre negre ale copacilor frunzoși, umbre groaznice, în care se ascunde și râde colțos moartea cârnă, inevitabilă pentru toți, neschimbată, eternă, veșnic una și aceeași.

Muzica sălbatică, groaznică chema fantome noi și noi, însuflețind noaptea tăcută cu dans de șelete, cu cecuirea oaselor de oasele moarte...

În sală răsună hohotul de răs al spectatorilor, întrerupt de admirația, de țipătul femeilor. Se auzi voci:

— Ah, ce frumos e...

— Bravo...

— Vai, nu mai pot! biruia țipăt isteric de femeie.

Filatov se simți îngrozit. Simția cum o vijelie rece trecea prin muzică. Îl cuprîndea, îl învârtă împreună cu umbrele mortuare, dansând în tăcerea nopții într'un cimitir părăsit, printre morminte uitate și părăginate.

Gândurile îi săriau în toate părțile, iluminate de o lumină groaznică, fulgerătoare și printre ele plutca un eol singur, vag, deabia înțeles, zburdând încoace și încolo: gând-întrebare, gând-răspuns:

— „Cum oare nu înțeleg aceștia? Se poate să fie veseli? Doarăștia danscazăăștiaăștia...”

În toate colțurile sălii, lumea se prăpădea de răs; pe ecran necontenit făcea felurite multe fața voiasă și fără griji, cu mustăci negri și răsuciți.

„Sfârșit” — cetti Filatov, uitându-se la ecran.

Publicul năvăli din cinematograful ghesuindu-se și îmbrâncindu-se în ușă strănută. Filatov merea în urma tuturor.

Vroia mai repede să rămână singur, să se vadă în odaia sa, să-și vâre capul sub perină, ca să nu vadă nimica să nu audă nimic, să adoarmă și să doarmă, să doarmă!..

— Ce polcă frumoasă ne-ai cântat; fii zise Fania, când el își îmbrăca căbitul ralonul, — chiar foarte simpatic!

Filatov nu răspunse nimic și eși în stradă.

Pe drum, în semîntunericul luminat al străzilor, se simția urmărit de oameni-umbre și de umbre-oameni, și era groază.

Trad. din rusește de G. M. IVANOV

VITRINA CU ANTICHITĂȚI

FAUSTO MARIA MARTINI

Astăzi ușa prăvăliei e închisă; doi drugi de fier, infipți în zid, se încruciează peste ușă ca o cruce neagră cu care cineva înseamnă sfârșitul vieții — ori cât de umilă, dar totuși viața — a celei mai modeste prăvălii din piață. În adevăr, foarte modestă; un fel de coridor lung, întunecos, înăbușit între două prăvălii largi, luminoase și bogate cari striveau între coate pe mica lor tovarășă, una în dreapta, cealaltă în stânga, repetându-i parcă de-o mie de ori pe zi: „Pleacă de aci; nu vezi că nu e loc pentru tine; șterge-o de aci, dacă vrei să nu te strivim“.

O cruce neagră deasupra ușei, și nici un fel de înștiințare: „Inchis din cauză de doliu...“

•

Și totuși, prăvălia era închisă din cauză de doliu.

Ceva, murise într-o seară; a doua zi, coridorul cel întunecos nu mai revăzu pe cucoana Cristina, unica-i locatară. Cucoana Cristina nu se rușina că prăvălia, în care își petrecea ea zilele, e mică, nici chiar când se gândea la prăvăliile vecine, fie la cea din dreapta a bogatului anticar, Biancotti, fie la cea din stânga a lui Furlani, specialist în imitațiuni de stil din material vechi. Nu! De ce să-i fie rușine?

Priviți doar piața orașelului dela poalele catedralei: în mijloc, sub bătrâna fântână, un covor de iarbă, la fel cu un covor într-o sală bogată sub masa din mijloc; și de jur împrejur, dealungul prăvăliilor, dar mai cu seamă în fața prăvăliilor cucoanei Cristina, covorul de iarbă e așa de bățătorit, că aproape calci pe pietrele goale. Asta ce înseamnă? Înseamnă că lumea preferă să treacă prin fața prăvăliilor, decât să baverseze piața; toți fac la fel, afară de câte un ștrengar care fuge și se agită pe glizdurile fântânei ca să privească în fundul ei umed și umbros, apoi, ce să-și răcorească fruncea arsă de soare...

Prin urmare, se gândea Cucoana Cristina, dacă lumea preferă să treacă pe aci, înseamnă că vitrinele noastre atrag pe streini. Meritul revine desigur și celorlalți; e, firește, al vecinilor cari expun în vitrinele de cristal stufe și jilțuri, și fotolii de piele împodobite cu figuri istorice, puțin pășându-le de autenticitatea mărfii lor; dar e întru cât, și meritul meu, care am puțină marfă, drept e, însă toată prețioasă și autentică!

Negoțul din piață făcea parte din cele două bunuri pe cari soțul cucoanei Cristina murind, i le lăsase moștenire. Într-avea morală a văduvei, trecută de 60 de ani; cealaltă, averea materială, era alcătuită dintr-o proprietate afară din oraș, pe malul apei și cu toate că mică de o puteau îngriji două persoane, totuși atât de rodnică încât asigura existența la trei ființe: stăpâna și cei doi țărani arendași, Calmaccia și verastă-sa. Desigur, numai să, fi vrut cucoana Cristina, ori când ar fi putut să renunțe la negoțul de anticărie. Pu-

tea să se retragă la moșioară și să trăiască din venitul ei. Dar de unde! Se simțea legată, ca o stridie de carapace, de cei patru pereți cojiți ai prăvăliei; toată viața ei era acolo: trecutul, tineretea, amintirea soțului, fericirea ei, iar azi, întreaga rațiune a vieții sale. Dacă bărbatu-său isbutise să cumpere moșioară, apoi a făcut-o cu banii strânși din câteva mici afaceri puse la cale în prăvălioaara aceea... Avusese norocul să vândă pentru câteva bărtii de-o mie, un San Cristoforo din veacul al XV pe care abia dacă-l plătitise cu câteva sute de lire; după această afacere, mai făcuse altele, fiindcă se mută la Roma, și iacă-asa pusese deoparte atât cât să-i îngăduie azi Cristinei să-și petreacă restul zilelor în fundul prăvălioaarei, în care începuseră să agonisească, și să nu se mai sinchisească dacă face dever. Nu că marfa de azi n'avea valoare... înghesuite, înghesuite, dar aveau și mai mare valoare antică, și mai mult gust, acele douăzeci sau treizeci de obiecte adunate pe galantarul de cristal din vitrina ei, decât toată bogata și strălucitoarea marfă din vitrinele lui Biancotti sau Furlani. Și când te gândești, că Furlani, un omuleț rotofei și îngâmfat, seara, înainte de-a închide oblonul, îndrăznește să-i spună cucoanei Cristina, cu glas blajin a cărui ironie bătrâna o înțelegea:

— El, coană Cristino, făcuși ceva vânzare azi? Făcuși vre-o treabă?

Nu! În ziua aceea vându-se nimica toată; abia o pereche de cercei, cari se purtau pe vremuri, pe la 1830, și a căror modă pare că revine, judecând după stăruința mesterilor. Vându-se puțin; dar ce-are aface? De vându-i-ardea ei? Ea avea un alt scop în viață: chiar de nu vindea nimica toată ziua, ea tot simțea acea scântec de mulțumire care îi întreținea întreaga existență... Firește! Du-te și spune lumii, du-te și fă pe alții să priceapă tașna fericirii fiecăruia! Toți te-ar lua în râs! Dacă ar fi încercat așa ceva Cristina, toți și-ar fi spus: „A înebunit!“ Ba nu zău, cum ar fi putut biata bătrână să povestească unui strein tănuică bucurie cu care ea, Cristina, privea, din fundul coridorului întunecos unde ședea, pe trecătorul ce se oprea în fața vitrinei sale? Păi, asta era toată mândria ei, singura! N'apuca vre-unul să se oprească dinaintea prăvăliei, și bătrâna se ridica încet-încet de pe scaunul pe care sta ghemuită ca o pisică, însă nu se îndrepta grăbită spre lumina vitrinei și a pieții, cu banala frază pe buze: „Ce dorește domnul?“ sau „Prețuri modeste“ sau „Poftiți înăuntru“...

Aș! din potrivă! Cucoana Cristina proceda liniștit. Se ridica încet, după ce mai întâi lăsa pe meschioara de alături ghemul și iglițele cu Inceru, și după ce mângâia, ca de obicei, blana pisicii; apoi, tot încet, parcă fiindu-i teamă să nu trezească pe cineva, înainta în vârful picioarelor dealungul peretelui, pentruca ascunsă apoi în spatele vreunei mobile să poată spiona, liberă, pe trecătorii cari priveau curioși în vitrină. Asta era singura ei fericire: să ghicească, să

afle, care anume din obiectele expuse în galantarul de cristal, atrăsese atenția trecătorului: poate că inelul episcopal, care cu toate că nu era prea vechi avea totuși niște reflexe ultramarine în fundul pietrei, încercuită în filigran? Sau poate frumoșii cercei de lapislazuli ce ar fi putut împodobi urechile unei cucoane? Sau poate acele dantele vechi și îngălbenite ca foile unei cărți bătrâne, de-o lucrătură atât de rară și de migălită încât alcătuia un joc de umbre și lumini cum numai luna singură știe să făurească uneori jucându-se prin frunzișul salcâmiilor din piața catedralei? O singură curiozitate o atâta pe Cristina: care anume din obiectele expuse, ispitise pe trecător deși acesta poate nici nu se gândea să-l cumpere. Ce vreți! Și avea și ea ambiția; v'am spus-o: modestă din cale afară, dar care dăruise totuși de-atâtea ori, vieții sale monotone, clipe de adevărată exaltare!

Gândiți-vă! De câte ori nu se întâmplase, ca trecătorii cari, trecuseră distrați, pe dinaintea vitrinelor lui Biancotti și Furlani, să se oprească, în schimb, mai lung, în fața vitrinei sale, de ai fi zis că trotoarul e cu lipici!... Și priveau, priveau... iar bătrâna, care din umbra vieții și a ascunzătorii sale, căpătase acea intuiție sigură ce o făcea să cunoască sufletul trecătorului privit în plină lumină, bătrâna nu se înșela, nu, când i se părea că vede pe fata vieunții fulgerând un zâmbet larg de satisfacție... Fericirea ei atingea atunci cea mai înaltă treaptă. Dar cui putea oare, Cristina, să povestească toate acestea? Oricine i-ar fi răspuns cu desulă ironie în glas: „Eh! da, dumneata te poți mulțumi și cu atâta, că doar trăiești din venituri!“

Mai bine, deci, tăcerea: mai bine să-și păstreze taina în inimă și să continue obișnuita-i viață, lăsând curioșii să se întrebe nedumeriți de ce cucoana Cristina preferă să tâcească în umbra coridorului cu tencuiala coajă, în loc să se bucare de aer, de lumină, în livada lui Colmaccia, care pe vremea treieră-tului, în Iulie, treiera la doi pași de rău, și să simtă, în toată căldurea, în aerul ca o pulbere năbușitoare de aur, toată răcoarea apei curgând alături printre șirul de plopi!...

•

Dar într-o seară, acel fir subțire de fericire de care era legată umila viață cotidiană a bătrânicii fu rupt cu o lovitură: un nimic, un gest, o revelație în o privire; și fericirea îi fu ucisă pentru totdeauna...

Într-o seară, ca de obicei, Cristina ședea în fundul prăvăliei. Nu ieșise de loc toată ziua fiindcă fusese o zi înăbușitoare de August, și bătrâna nu îndrăznise să se miște din colțul ei de umbră în care se refugiase de groaza căldurii. Piața rămăsese pustie dela amiază, dar Cristina se gândea că poate și în seara aceea va avea satisfacția ei de fiece zi, ca să se inapoieze acasă mulțumită.

Spre seară, își zicea Cristina, tot are să treacă niscaiva lume. Cine nu iese să se răcorească vara după asfințit? Cine renunță la binecunoscuta limpede și răcoroasă ce colboară peste intraga fire în clipa înserării schimbând tot orașul într-o uriașă biserică; nemiscată într'un senin extaz.

Și Cristina nu greșea. Iată că din colțul pieții apare o tânără cucoană îmbrăcată în albastru. Unde se duce? Nu cumva se îndreaptă spre prăvălia anticăresii? Doamne! Ce mers ușor! Nu! n'o să se oprească: o să treacă mai departe. Prea e grăbită! Ce face? Se înfoarece? Nu, traversează piața; trece prin fața prăvăliilor. N'a ajuns încă în fața vitrinei cu antichități. Să fi intrat la Furlani? O fi admirând stofele, sipelele, jilțurile?... „Nu“ ar vrea Cristina să strige, „nu e marfă de pret, aceea. Nu merită să te oprești și s'o privești...“ Și Cristiana dă busna până aproape de dulap de unde spionează pe necunoscuta trecătoare... Ba nu zău! Adică și în ziua aceea, în care nimeni nu vânduse nimic, Furlani să aibă totuși norocul să vândă ceva? Și nu streinilor, ci unei tinere fete ce pare mai de grabă de prin vecinătate... Inima Cristinei bătea tare... Nu, trecătoarea n'a intrat la Furlani, și nici în fața vitrinei lui n'a întârziat prea mult.

Și-a reluat drumul de-alungul zidului; însă încet-încet, cu o ciudată căutătură în privire... Parcă nu s'ar grăbi... Inceținează pasul ca și cum ar vrea să întârzie. E cu neputință — gândește Cristina — să treacă pe aici, și să nu-și arunce o privire, una singură măcar, pe comorile ce-am rânduit azi dimineață în vitrină! Ah! pomana unei singure priviri pe vechile relieve de cari își agățase Cristina toată viața ei!

Iată-o! necunoscuta a ajuns în usa prăvăliei! Oh! dac'ar putea Cristina, întoarse și nevăzută, să mai treacă o dată cu mâna printre comorile ei, să lustrească puțin filigrama inelului, să dea mai multă strălucire pietrelor dela cercei, în sfârșit să le facă cât mai atrăgătoare pentru privirile rătăcite ale fetei!... Dar nu se putea mișca. Dacă s'ar mișca ar distra poate pe tână femece și ar sili-o, prin prezența ei, să intre în prăvălie ca să-i cumpere ceva, dar în același timp ar sili-o să și plece îndată. Deci Cristina asteaptă nemiscată. Și ce vede? Vede că fata se onreste; da, se opreste chiar în fața vitrinei! Ce ciudată privire, rătăcită, și platește în ochii limpezi, limpezi!... Dar ce face? Privește, admiră... Lung, lung! Privirea ei plutește, însă nu se opreste pe nici un obiect. Oare să nu găsească nimic în vitrina cu antichități care să merite atenție? Și totuși fata continuă să privească... Nu, Cristina nu se înșelase; în clipa aceea, chiar în clipa aceea, pe fața tinerei fete apăru un zâmbet de mulțumire, zâmbet pe care deatâtea ori anticărcasa îl descoperise pe chipurile atâtor alți trecători. Ce zâmbet vesel și cum lumina chipul tânărilor al fetei, Cristina gândește: toată ziua vitrina nu căpătase încă pomana unei priviri; dar acum, și-a găsit, în sfârșit, admiratoarea! Și fata nu se mișca de loc! Sta parcă înțepenită: aproape în extaz...

Dar deodată bătrâna tresare... Dumnezeule! Ce-i văd ochii? Parcă i-ar fi dat cineva o lovitură pe grumazi! Vede cum tânăra fută scoate dela piept un

petec de olandă cu care se șterge pe sub ochi, lung, fără să-și ridice privirea din vitrina cu antichități; apoi, o vede, cum își potrivește părul cu mâna, continuând să zâmbescă și în fine, o vede pornind îndepărtându-se, grăbită, ca adineoari când apăruse, în colțul pieții.

Cristina se înfioră toată, prinsă de neașteptate friguri: un gând tiranic îi trecu prin minte; Cristina e cea mai liniștită femece din tot orașul, dar ia privi-o acum străbătută din creștet până în tălpi de o furie oarbă. În furia ei, nu-și mai dă seama ce face; nu-și dă seama că și-a pus pălăria strămb pe cap și că a pornit-o în fugă pe urma fetei... O fugărește din urmă, fără să scoată o vorbă, cu o arsură în piept, cu inima zbucumată; dar dacă i-ar putea vorbi, ar ști ea, cocoana Cristina ce i-ar spune.

Iar spune — răutăcioasă, răutăcioasă! Dece ai făcut asta, dece ai venit să te oglindești în vitrina mea? Eu care-mi făceam iluzii că trecătorii se opresc să-mi admire bijuteriile și dantelele, și amuletele pe cari, în fiecare dimineață, le rânduiam cum se cuvine! Ah, abia acum înțeleg dece se opreau toți de preferință în fața celei mai modeste vitrine din piață: vitrina mea! Se opreau să se oglindească... Ah! fată rea, cu vanitatea ta ai rupt firul iluziei care mai ținea încă în picioare viața unei bătrâne cu zilele numărate!... numai din pricina vanității tale?

Dar chiar de-ar fi izbutit să-i spună toate acestea, tânăra fată nu i-ar fi putut răspunde fiindcă la colțul străzii unde ajunsese o aștepta un bărbat; și încă cine știe de când!...

Apoi, la ce bun să-i vorbească? De acum Cristina știa tot... De acum Cristina nu-și mai făcea iluzii... Se înapoia deci cu un simțământ de liniștită deznădejde, și ajunsă în dreptul prăvăliei, se opri o clipă în fața vitrinei și se privi într'însa... Da, asta era adevărul: Cătefeaua din spatele cristalului pe care erau rânduite obiectele făcea ca fiecare sticlă să răsfrângă imaginea celui ce se privea, cu strălucirea precisă a unei oglinzi adevărate. Și pentru prima și ultima oară Cristina își contemplă chipul reflectat în cristalul vitrinei.

A doua zi doi druzi de fier fură încrucișați pe usă și anticărcasa nu se mai înapoie la prăvălia închisă pentru moartea unei iluzii. În schimb, cele două îngâmfate prăvălii de alături, a lui Biancetti și a lui Furlani, cari o înghesuiau deoparte și de alta, aveau parcă aerul să-i strige prăvăliioarei închise: — Ha! de pleacă de aci: ce mai cauți, nu vezi că nu-i loc pentru tine?

Văzuta-li vreodată pe banca unei grădini publice doi coșcogeamite burliă verzi cu grele lanțuri de aur pe pantece, stând alături de un om slab și făcut, trist și dus pe gânduri? Burtoșii vorbesc, râd, șipă: iar cel tăcut, ca și cum niște nu i-ar vedea, ca și cum n-ai nu i-ar auzi, cu gândurile în el însuși, se la mijloc între cei doi gurăvii, nemiscat, cu gura închisă...

Traducere din original de
THEODOR SOLACIOLO

TONITZA : COPIL.

critica literara

UN FRAZEOLOG FRENETIC SI MISTIC

Tânărul Mircea (nu ne face nici o plăcere, dar fimem să amărăm cât mai puțin pe acest junc care are obiceiul de a trata familiar pe scriitorii mai în vârstă, și are pe deasupra pretenția să i se respecte obiceiurile) prin urmare Mircea cel tânăr e foarte amărât, că ne-am permis să arătam că nu știe să scrie și mai ales nu știe să gândească. Criticii noștri vor rămâne surprinși poate de tonul acestui articol — când știu cât de obișnuită a fost demonstrația noastră. În numărul trecut — scotim însă că trebuie să vorbim cu fiecare în graiul pe care și-l alege. Răspunsul lui Mircea cel tânăr al tinerii generații are vre-o trei fire împletite. Unul de necuviințioase trăsături personale pe care le-ar fi dorit dezagrabile la adresa celui ce scrie aceste rânduri, alții ar fi o îngâmfare de răspuns logic, și restul obiceiulul sos liric și mistic.

Să începem cu întâiul, și cerem iertare dacă i-am acordat cum mult spațiu dar și problemele de ordin moral își au interesul lor. Mireniță misticul mă denunță oviniei publice că i-am răspuns, unui personaj ca d-asa numai ca să-mi dau importanță:

„Deslegând distrat nodurile discuției, îți silești adversarul să reia dela început murea și să-ți citeze numele la fiecare pas”.

Aici mă prius. Căci nu știu de ce o fi scriind călății scriitorilor, dar — cum mai spus-o scriu numai ca să-mi dau importanță”. Dacă, după oarecare activități de scrib mână, mi-am permis să scriu și despre Mircea cel tânăr și mistic este numai ca să alle în sfârșit lumea și de mine. Ce e drept și aici cum vedeți, a nimerit-o.

„Cunoaștem acest inofensiv tu literar al d-lui Camil Petrescu și îl tolerăm” continuă tânărul Mircea, într-un ton de comunicat oficial.

Era de prisos însă această afirmare. Știu că îl cunoaște decând în câteva foiletoane s'a renezit la vre-o căți-va scriitori frantuzi. Tânărul Mireniță e de o modestie neașteptată când declară că îl „cunoaște” numai acest tic. Il mănucște cu o măiestrie de arivist literar fără pereche.

Noi i-am tolerat și fără declarații solemne și fără să luăm Europa martora a mărinimiei noastre.

Mărturisim că n'am nuz niciodată pref pe modestia scriitorului. Scriitorii adevărați nu au fost niciodată modesti. De aceea n'am scotit necesar să dăm vre-o declarație adhoc, când acum un an, sub realitate, gazetarul Mircea Eliade vorbea cu admirație de geniul lui Mircea Eliade, nuvelistul.

Această demnitate a lipsei de modestie pe care ar fi dovedit-o unui dintre

scriitorii, e un lamentabil și vulgar mijloc de a lingsi mulțimea, care din motive lesne de înțeles, nu poate concepe pe marele scriitor de cât modest. (Toate biografiile convenționale făcute pentru uzul publicului, încep cu această trăsătură-poncif). Acest trivial procedeu e de altfel practicat numai prin sudul Caucazului și într-o parte din Balcani (o zonă care trece pe la N. E. de Tirana, urcă Vardarul, urmează puțin Dunărea și pe urmă o ia în lungul Carpaților). Ca elevii de școală lenși și licheleți, prin aceste părți, scriitorii se părăsesc ridicând două degete:

— Domnule, îmi dați voie să vă spun: Vasilescu citește altceva. Domnule, publici îmi dați voie să vă spun: Camil Petrescu nu e modest ca mine. Domnule publici îmi dați voie să vă spun: Camil Petrescu merge la cafea și amenință pe Gb Mihăescu.

Comparații deci pe Mircea Eliade care lesină de admirație în public, pentru o pagină pe care a publicat-o în „Universul Literar” (trecut) cu cel care mă denunță că nu sunt modest și veși descoperi o trăsătură de caracter care e cu totul esențială „tinerii generații”.

Nu, tinere Mircea nu e chiar o „spiritualitate nouă” în asta. E vechitură răncedă aproape.

Alt motiv de neaz la junele Mircea e perturbarea mea, că după ce am cețit vre-o două foiletoane, am renunțat, de mult să-l mai citesc.

Am avut o bună voință imensă, o dragoste de om care a trecut prin încercări grele, peștră vre-o căți-va dintre scriitorii tineri, pe care — spre binele acestei țări — i-ași fi dorit altfel de cât au fost cei dinaintea lor.

Ei bine, declar încă odată și sustin că voi putea dovedi de câte ori va fi nevoie că, galimatiasul tânărului Mircea este absolut ilizibil și desfid pe cineva să declare că în afară de articolele parodice, în care excelează ca și d. Sevastos, cineva a putut înțelege vre-unul dintre foiletoanele mistice ale acestui frenetic frazeolog, a cărei incoherență de caracter își are echivalentul în scris. E o încălcire apocaliptică, de călugăr în picioarele goale care blesteamă pe grămada de oietre din marginea soselei, din lecturi rău digerate, nime și date indesate într'un con mărunt ambițios în interminabile lecturi din care nu'a priceput cu adevărat nici o frază, sau a priceput-o rău. De mult ne-a preocupat un anumit fenomen intelectual și pe care l-am denumit: „al pseudo înțelegerii”. Tânărul Mircea, cu cețul lui de Dalailama balcanic, însoțit, are impresia că acordul gramatical înseamnă și acordul logic.

Mai puteam fi silit să înghit toată maculatura acestui „scriitor”? Ca să te convingi că o puțină de brânză e stricată nu e nevoie să o mănânci toată,

lei pe muchea cușitului o felioară, o guști și restul îl arunci.

Și acum să analizăm și partea de răspuns propriu zis.

Cităm în numărul trecut între altele această frază care mi s'a părut un monument de aproximativ și ridicol.

„Valorile pur spirituale — avându-și impotențele etnice numai un vehicul — sunt singurele care ne stăpănesc”.

Atătam cuvânt cu cuvânt verbalismul găunos al acestei fraze.

Cum credeți că răpunde la aceasta tânărul Mircea? Cu vre-un argument? Cu vre-o analiză strictă? Nu. Citând pe Kant fără nici-un rost (e și acest abuz de citate, multe necontrolate, o apucătură de semidoct pe care Titu Maiorescu a stigmatizat-o pe vremuri, când în stilul lui V. A. Ureche și alți aglomerări evidente, făcea ravagii). Nu numai că a citat pe Kant fără nici un rost, dar și total lipit de înțelegere, ignorând parca faptul că sunt azi trei patru școli filosofice, cari fiecare prind că au înțeles, singure, metafizica acestui gânditor.

Dealtfel însăși suficiența cu care vorbește d. Mircea Eliade, e o dovadă de ignoranță neașteptată.

În nenumărate articole și fragmente am corectat, fixat și ilustrat concepția personalității.

Și e surprinzătoare această pretenție pentru că dacă din toată filosofia lui Bergson nu va rămâne în viitor nimic, acest gânditor va fi adus totuș un aport considerabil științei arătând că nici conceptele sociale, nici cele psihologice nu se pot „fixa”.

Dar junele Dalailama balcanic trece cu seninătate și candoare chiar peste legile gândirii. După o frază ca asta mai poate fi cineva obligat să-l citească? Cum, când vine la tine un inventator cu plefe, ca să-ți explice proiectul lui pentru un pod peste ocean și când începe adunând 4 și cu 2 fac șapte, 6 și cu 3 fac zece, opt cu unu, șapte, ești obligat oare să-i

*) De altfel faptul că această „stăpânire” nu împiedică pe autor să colaboreze la Gândirea care are în program tocmai valorificarea potențelor etnice e o dovadă și de falsitatea afirmației și de lipsa de caracter a tânărului nostru în acelaș timp.

citești un vagon de planuri și cifre până să ai dreptul să-l dai pe ușă afară? Și ca să închei cu un domn care declară că a **fixat concepția (?) personalității**, e nevoie să-i înghiți sute de foiletoane și să citești un milion de pagini sanscrite?

D. Mircea Eliade se plânge că n'am cedit în deosebi fragmentul „Apologia virilității” (imi dă și numărul ziarului: Cuvântul No. 982).

Am trimis să mi-l aducă, pentru că îmi pretinde în deosebi să-l citească, oricât de suspect mi se par acești apologi ai virilității verbale.

Sunt acolo considerații neașteptat de noi, nu tăgăduiesc:

„Orice mascul e dator să creeze. Fecundarea sexuală a fost poate semnul ursitei cerești (?)”.

după ce mai sus afirmase că:

„A trăi în permanentă primejdie—aceasta e porunca virilității. Nu-mi spuneți că viața modernă exclude eroica primejdie etc., etc.”

Ca să ajungă la concluzia, nouă crede d-sa, că: „Există primejdiile duhului” Și urmează șaptele colonade de platitudini alternate cu incoerențe asupra „dionisiacului și criticului”, asupra conflictului „carne-duh”.

E aproape dela sine înțeles că acestea nu aveau de a face cu „generația de azi”, mai mult decât are de a face istoria Chinei (vezi gândacii de mătasă) cu lupta dela Podul Înalt.

Un singur moment încearcă numai, d. Mircea Eliade (hotărât e prea vulgar „d. Mirciulică”) o schiță de răspuns pe două colonade și ne este imposibil să nu cităm acest răspuns, căci ilustrează deopotrivă și incapacitatea de a gândi coerent a neseriosului tânăr, și insolența lui verbală și falsa lui erudiție.

Iată cum începe acest răspuns:

„D-sa se întrebă: 1. Dacă e neapărat nevoie ca în tânără generație să fie o **spiritualitate nouă**? 2. Dacă e necesar ca ea să fie colectivă.”

Răspundem: întrebarea I descalifică pe autor ca o dovadă de ignoranță pentru că orice generație se angrenează în istorie și istoria e un dinamism spiritual (crede d. Petrescu altfel?...), iar formele spiritului realizându-se în funcțiuni sociale și evenimente istorice **se depășesc**. Orice generație efectiv nouă, aduce o **spiritualitate nouă**.

Perfect e o teorie ca oricare alta care se poate susține sau nu. Depinde de factori pe care nici odată, absolut nici odată nu

i-a bănuț d. Mircea Eliade ca să o accepți — mai ales cum s'o accepți — sau nu. Dar d. Mircea Eliade o acceptă hotărât: **Absolut orice generație aduce o spiritualitate nouă** și a te îndoi numai de acest lucru e să fi descalificat ca o dovadă de **cunoaștere a istoriei. Perfect**.

Dar ultima frază a aliniatului d-lui Mircea Eliade răstoarnă categoric această de teorie, cu o înconștientă de ireponsabil, căci concluzia aliniatului contrazice îndărjtit, cu sublinieri, afirmația precedentă:

„Orice generație efectiv nouă, aduce o **spiritualitate nouă**”.

E scris de d. Mircea Eliade, are trei cu înțe subliniate de d-sa.

Prin urmare: nu orice generație aduce o spiritualitate nouă (așa cum cere dinamismul istoric, etc.) ci numai generațiile „efectiv noi”.

Că prin urmare dacă generația nu este efectiv nouă nu aduce o spiritualitate nouă, că deci sunt și generații (care nu aduc o spiritualitate nouă) că e probabil chiar ca numărul acesta e cel mai mare. De minune. Cum rămâne însă cu descalificarea mea pentru că m'am întrebă numai acest lucru?

Mă condamnă atât de violent d. Mircea Eliade numai ca să-mi dea dreptate peste 10 rânduri mai jos? (exact zece și un sfert). Dar am mai spus. O discuție cu acest tânăr frazeolog incongruent e imposibilă. Tot ce spune, într-o formă de un ridicul sentențios, e în fond aproximativ, confuz susceptibil de volume întregi de discuție. Fără nici o constrângere logică, lăsat la deriva unui verbiș monstros, oferă într-o băgăuire de călugăr mistic, citate nedigerate de elev de liceu semidoct.

Ce să ne mai mirăm că are curajul să vorbească de sus, de parcă ar avea picioroange? Acest tânăr, a cărui îngâmfare ați văzut, scrie frenetic acuzându-mă că nu aduc soluții definitive.

A isbutit să se vădească inapt în critica filosofică, neinformată în istorie (!) subiectiv (?) și superficial. Din problemele esențiale n'a soluționat nici una.

„Inapt în critica filozofică?” (de, poate, văzură-ți) neinformată în istorie? (când? că n'am afirmat nimic) subiectiv (la misticul și freneticul d. Mircea Eliade acest punct de acuzare frizează inconștientul), superficial (mai mult sau mai puțin desigur). „Din problemele esențiale n'a soluționat nici una. Asta da. E perfect adevărat, dar iau martori pe toți cititorii câți îi am, că n'am avut niciodată pretenția asta și desigur să-mi dovedească oricând, contrariul. Să fiu bătut cu vergi în piață dacă se va arăta că am

susținut, că am soluționat vre-o dată vre-o problemă esențială. Că le-am discutat da, că le-am soluționat însă nici odată. Las d-lui Mircea Eliade gloria de a fi „soluționat” probleme esențiale așa cum le enunță cu mândrie: Concepția, generației, a experiențelor, a personalității, a sensului”. Patru.

Un asemenea caz a fost posibil la noi numai datorită ignoranței care domnește în literatura noastră de azi, când tonul de sus și orice pretinsă erudiție intimidează și când educația gazetărească (în sensul rău) a majorității scriitorilor noștri, creează teren fertil pentru orice soi de bălării frenetice erudite și mistice.

CAMIL PETRESCU

P. S. Chiar în exemplul de cinci rânduri confuziile de date și nume abundă:

„Aleg încă o pildă: generația romantismului german din jurul anilor 1790—1800. Nu vădese trăsături comune Schbierrmacher, Fichte, cei doi Schlegel, Herder, Novalis, Tieck (Tieck probabil) Shelling”.

Fichte n'a fost din generația lui Schelling care i-a fost elev și căruia i-a lăsat în 1798 catedra. Herder putea să fie bunicii celor citați mai sus, chiar lui Fichte. În schimb e lăsat deoparte Herderlin, cel de-o vârstă, dar opus lui Novalis, poetul cel mai caracteristic al timpului, dacă exceptăm pe Goethe și Schiller, mai bătrâni, care și ei trăiau încă.

note

ITALIA DE AZI

E foarte puțin cunoscută la noi această Italie modernă care înțelege să preia — imperial — toate tradițiile de mare cultură ale glorioasei peninsule. E acolo, în țara care-și trimite steagul și cuvântul peste oceano și pustiurile polare, O măscare literară, pe care mulți o consideră aproape o renaștere. Alas! de presă, al legației noastre dela Roma, care nu e decât scriitorul atât de prețios Theodor Solacolu, se oferă să ne înfățișeze dreptat, câte una din figurile literare ale acestei Italii moderne. Începe în numărul de față cu mult apreciatul Fausto Maria Martini.

Din lipsă de spațiu, continuarea romanului „Viața minunată a lui Antoc Pann” se amână pentru numărul viitor.

in straiinatate

FAUSTO MARIA MARTINI

FAUSTO MARIA MARTINI

Despre Fausto Maria Martini s'a ocupat, pe larg, acum câțiva ani, revista „Roma” a d-lui profesor Romiro Ortiz. Prezentând azi cititorilor „Universului Literar” nuvela de mai jos, ținem să precizăm locul de frunte pe care Fausto Maria Martini îl deține în literatura italiană modernă.

Exponent tipic al poeziei intimiste — crepusculare cum o numesc în Italia — F. M. M. influențat de poezia franceză reprezentată prin Verlaine, Saimin, Rodenbach, aduce în literatura italiană o artă neafectată, necomplicată, sufletească, plină de subtile flori de stil, o artă de sugestie în care armonia sentimentelor împrumută ceva din priveștiștea asfințurilor provinciale. Fausto Maria Martini își cercetează eroii în amănuntele unei vieți tihnite, triste, fără orizonturi, în afară, dar cu neliniitate zări închise în suflet și în visuri.

Eroii lui F. M. M. sunt înșuși întruchiparea sufletului autorului, în situații mai totdeauna identice, rareori diferite; trec prin viață ca prin un vis, rătăcind într-o lume ireală pe care ei singuri o înțeleg, în timp ce legăturile cu lumea și lucrurile ce-i înconjoară se topesc și se desframă, devenind străvezii ca zările în ceața înopțării.

Veșnic neliniștiți, veșnic doruri neizbăvite, iluzii spulberate, nădejdi chinuite; ard în sufletele eroilor lui Fausto Maria Martini, ca o flacără mistuitoare care, fără să le distrugă înfățișarea, îl lumii-

nează mistic purtându-i prin viață ca pe niște fantome dintr-o lume fără sfârșit.

În poezii, în nuvele, în romane sau în teatru, Fausto Martini întrebuințază tonuri în surdină, și un stil nepretențios, limpede, clasic.

Romanele și nuvelele sale sunt pagini de proză lirică pline de o lentă și fină introspecțiune.

Totul e personal, intim, liniștit — ecou vibrant al tristelor transcendente — bucuriile și durerile încercate de autor păstrând, în același timp, un caracter de eternă și universală umanitate.

Th. S.

SCRIERILE LUI F. M. M.

- Poezii Provinciale (1910).
- Poarta raiului (nuvele).
- Crinul negru (comedie 1914).
- Floarea de sub ochi (comedie 1920).
- Vitrina cu antichități (nuvele 1925).
- Inima ce mi-ai dat (roman 1925).

JEAN STERIADE : OSMAN

TAKE SOROCEANU : DRUMETUL

AȘA ȘI-AȘA...

un membru de onoare

Academia română a fost zilele acestea în mare încurcătură. Trebuia să alege un nou membru în locul lui Vasile Pârvan, la secția istorică. Alegerea părea că nu prezintă nici o greutate pentru că era aproape fixat viitorul ales: profesorul dela Universitatea din București P. P. Negulescu, autorul câtorva opere în domeniul istoriei filosofiei cari fac cinste culturii universale.

În ultimul moment apare însă un candidat necunoscut, pe care se pare că venerabila instituție era obligată să-l alege. Încurcătura savanților noștri era considerabilă. Să lași în afară de Academie o personalitate de atâta valoare, când d-nii Rădulescu Motru, D. Gusty și S. Mehedinți sunt de atâta timp aleși, nu se putea parcă. Să nu-l alegi pe cel necunoscut se pare că era tot atât de dificil.

Soluția genială a venit firește de la unul dintre acei membri ai biroului hărțuiți în aranjamente. A fost ales membru activ domnul necunoscut iar d. P. P. Negulescu a fost proclamat membru de onoare.

Se știe că Academia poate alege membri de onoare anumite personalități politice și unele dintre personagiile străine.

Iată-l deci pe profesorul P. P. Negulescu ales la academie pentru meritele politice s'au asimilat cine știe cu Ras-ul Abisinieii, care se știe, este membru de onoare al venerabilei instituții.

susceptibilitate

Nu se poate spune că ultima ședință a S. A. D. R. a fost somnolentă și ceremonioasă.

Mai târziu a fost foarte populată. De când s'a înființat se pare că niciodată numărul de membri prezenți, n'a fost atins ca Duminică.

Incidente oarecum dramatice, (firește) au tulburat însă o ședință atât de importantă. Fiecare articol al „Regulamentului” pentru Biroul, pentru perceperea drepturilor de autor, era votat după amuzante și pasionate discuții. E inutil să spunem că fostul președinte d. Caton Teodorian a făcut propunerile cele mai juste și cari au fost mai toate acceptate. Firește că asta nu convenea avocaților din sânul societății, d-nii C. Aslan și I. Sabaru. Așa încât acesta din urmă, nu pierdu ocazia să răspundă la întrebarea d-lui Caton Teodorian „dacă are dreptate” cu promptitudine.

— Sigur. Mi se pare chiar că aveți mai mult talent de jurist decât de autor dramatic.

D. Caton Teodorian și-a luat pălăria și a plecat. Autorul lui Cain a regretat cel dintâiu incidentul.

IMPRESARUL LUI DUMNEZEU

ETIENNE REY

Dumnezeu văzând că oamenii se înfloreau dela el și că uită până și numele său, reveni într-o zi pe pământ pentru a le aduce cuvântul adevărat.

El începu cu Franța, pentru că ea este fiica cea mai vârstnică a Bisericii, și, pe deasupra, cea mai emancipată. Dar zadarnic parcurse diferitele ținuturi, pretulindeni își băteau joc de el. Era îmbrăcat ca un sărac și el predica ca și altădată disprețul bogățiilor, uitarea lumii, înfrățirea și virtutea. Și nimeni nu voia să-l asculte; el își închipuia că mulțimile o să se ridice la trecerea lui; dar peste tot el mergea singur, ignorat, nebăgat în seamă; fu luat drept vagabond și copiii asvârleau cu pietre când trecea prin sate. Se decise să facă câteva minuni și vindecă mai mulți bolnavi condamnați de știință. Dar fu urmarit că profesează ilegal medicina.

Era aproape descurajat când sosi la Paris; și, dela început, în mijlocul imensului oraș, se simți pierdut, fără ajutor, lipsit chiar de orice speranță de a se face recunoscut. Parcurse totuși mahalalele și alcele luxoase și pretulindeni fu respins; în casele bogatilor era oprit din prag de portarii galonați și impozanți înaintea cărora el se simțea cu totul intimidat, și în cantierele sărace ce preferau pe cântărețul ambulant care scârțâie la mandolină prin fundul curților și căruia i se aruncă câțiva golgocani dela ferestre.

Într-o dimineață pe când reflecta trist la mizerabila mansardă pe care o închiriasă, auzi în ușă două lovituri puternice și autoritară și imediat după aceea intră un om îmbrăcat cu profanție, purtând în degete inele mari și cu obrazul îngrijit ras.

— Dumnezeu? întrebă el.

— Eu sunt, răspunse Domnul cu simplitate.

— Și eu, mă numesc James Hydemann, cetățean al liberei Americi. Iată despre ce e vorba: mi s'a vorbit de D-voastră; m'am informat; v'am urmarit; știu motivul pentru care ați revenit printre oameni; sunt în curent de eforturile ca și de eșecurile D-voastră și dacă am venit să vă caut este ca să vă ajut în opera d-voastră.

— D-voastră, așa dar, credeți în mine?

— Ascultați-mă bine. Găsesc proiectele Dv. foarte interesante, dar n'ati procedat bine. E atâta vreme de când nu v'ati mai coborât pe pământ încât nu înțelegeți bine timpurile noastre. Ori, să știți bine, este imposibil, ca în ziua de azi, să răușești fără o savantă publicitate. Vă închipuiți oare, pentru că sunteți Dumnezeu să vă puteți lipsi de acest lucru? Găsească Dumnezeu sigur nu poate nimic; îi trebuie, și lui, o publicitate. Pentru aceasta mă ofer ca impresar, și răspund de reușită.

— Vorbiți ca străin foarte bine franțuzește, zise simplu Dumnezeu.

— Intre noi fie vorba, pot să vă mărturisesc, sunt născut la Courbevoie;

dar mi-am luat un pseudonim american pentru că asta de ajută în afaceri. Conținui: D-voastră purtați un nume foarte cunoscut și foarte vechi, numai că nu știți să vă folosiți de el. Dacă ne înțelegem, mă însărcinez eu, de a vă eroi o reclamă admirabilă. Mai întâi o să umplu capitala de afișe imense, pe cari se va putea citi cu litere mari roșii aceste simple cuvinte:

Dumnezeu se află printre zidurile noastre.

— Asta va produce un efect enorm; ce spuneți?

— Continuați, vă rog.

— Pe urmă, voi închiria sala Operei, de oarece la Paris nu se ajunge decât prin teatru. O să țineți câteva conferințe la care o să alerge cele mai elegante dintre parisicanele noastre. Și, mă gândesc să cer directorului Operei să ne împrumute pe Mefistofeles, în serie în care nu se joacă Faust. Conferințele contradictorii se bucură în acest moment de o mare reputație. Și am să vă ofer după program pe marea vedetă.

— Sunteți foarte amabil.

— Altfel: Știți să faceți minuni.

— Vindec bolnavii.

— Pf! Știți bolnavii aceștia nu întinosează pe nimeni. Mi-ar plăcea mie de grabă altceva. De exemplu, fabricați diamante, să faceți scamatorii, să mergeți pe lavan cu capul în jos. Asta ar izbi mai adânc masele. Aceasta, nu vă împiedică, pe urmă, dacă țineți, să recomandați virtutea și religia. Dar, înainte de toate, trebuie ceva nemaivăzut ceva neașteptat. Dumnezeu are nevoie să fie și nițel excentric. Ei bine, sunteți dispus să tratați cu mine.

— D-voastră m-ați interesat mult. Răspunse Domnul, dar nu cred a vă veni.

— Arătați condițiunile D-voastră și le voi accepta dinainte.

— Ascultați-mă și la rândul d-voastră. Vreau să continui să rătăcesc prin lume, singur și disprețuit. Imi va trebui, fără îndoială, ani mulți până să răușesc a răscumpăra pe oameni pentru a doua oară. Dar, după ani aceștia de mizerie și mucenicie, în care voi continua să predic mila și iubirea, atunci poate că domnia lui Dumnezeu va reveni pe pământ.

— D-voastră aveți un program ridicol, zise James Hydemann, care nu face nici un ban. Cu atât mai rău pentru D-voastră, eu plec.

Și se îndreptă spre ușă dând din umeri. Dar, înainte de a păși pragul, el surprinse privirea lui Dumnezeu, care era îndreptată spre el, și această privire era atât de dulce, atât de curată, atât de luminoasă, că, fără voia lui, el se simți peste măsură de tulburat. Ieși deandaratele, și, când fu în josul scării, observă că ținea încă pălăria în mână.

Literara

o seamă de cuvinie

Lordul Curzon, pe când era vice-rege al Indiei, discuța într-o zi cu un înalt funcționar, un veteraan, care, pentru a întări punctul său de vedere voi să invoace „cei treizeci de ani ai săi de experiență”.

Atunci, lordul Curzon răspunse cu tonul lui serios :

— Eu nu sunt aci ca să mă închin în fața unei experiențe de treizeci de ani, ci pentru ca să îndrept erorile !

Socrate, în urma rugăminții unui flecar, ca să-l învețe retorica, îi ceru un preț de două ori mai mare ca celorlalți.

Palavragiul întrebând de ce trebuie să plătească îndoit, Socrate îi răspunse :

— Fiindcă pe tine trebuie să te învăț și să vorbești și să faci !

În serbie caldă de vară, Dante avea obiceiul să stea lângă Piața Sfânta Maria del Fiore, într-un loc care — mai pe urmă — s'a numit Stânca lui Dante. Într-o zi se apropie de el un necunoscut și, știindu-l om învățat în toate, îl rugă să-i ajute să răspundă la întrebarea pe care, și lui, i-o pusese cineva, care-i hrana cea mai bună ?

— Oul ! zise Dante.

După un an, necunoscutul sosi din nou în același loc și fără nici o introducere îl întrebă deodată :

— Cu ce ? la care Dante răspunse :

— Cu sare !

Într-o zi, Alghieri întrebă pe un tătar: cât este ceasul ?

— Este ora când oile se duc să bea. Răspunse acesta moșiceste.

— Și tu de ce rămâi aci ? replică poetul ?

Auber se afla odată în societatea unui tătărar tânăr și foarte bogat.

La întrebarea cu ce se ocupă, tânărul răspunse cu îngâmfare :

— Compun o operă în două mari acte pentru Opera comică ! Dar dumneata ce faci ?

— Eu, răspunse Auber cu o prefăcută față, tocmai am terminat cinci acte pentru Opera Mare !

bazar

COMORILE GOLGONDEI

De curând, guvernul turc și-a asigurat serviciile a doi experți francezi pentru a pune în ordine comorile lăsate de către sultanii Constantinopolului.

La Stambul, comorile vechiului serai sunt păzite de enunți înarmați. Se vede aci, printre altele, o foarte frumoasă serie de figuri de ceară — în mărimea naturală — reprezentând pe sultani de altădată, magnific înveșmantați și coafați cu turbane strălucitoare de diamante, rubine și smaralde.

Un tron de aur poartă, în încrustații, douăzeci de mii de perle, rubine și smaralde.

În pivnițele ministerului de finanțe din Angora, se mai găsesc asemenea comori, printre cari colecția coroanelor de roze ale Islamului, făcute în întregime din perle de o grosime și o perfecție incomparabilă.

CELEBRU PRIN URĂȚENIE

În general, artiștii sunt atrași de cinematograful, prin faptul că se cred posesorii unui aspect mai mult sau mai puțin estetic.

Totuși, cinematograful a dat ocazia unui anume Louis Wolheim, care în timpul celor zece ani ai vieții sale a avut să suporte numirea de „cel mai urât om din lume”, să se folosească de pe urma urății sale.

El solicită o audiență la marele regisor Griffith și când acesta se arătă stupefiat, neputând să-și închipuiască de la această față, Louis Wolheim începu să sperie.

Și speranța sa nu a fost înșelată. Louis Wolheim este actualmente angajat de Griffith și se mândrește că va deveni în curând o vedetă.

Evident, noul artist de cinema nu va interpreta roluri de amorozi, măci nu are această pretenție. Louis Wolheim este un înțelept.

KILOMETRI DE... CĂRȚI

Pentru sportivi, cari sunt obișnuiți să vadă defilând pe drum pietrele kilometrice, un kilometru înseamnă puțin lucru, chiar dacă este făcut cu piciorul.

Nu tot astfel pare kilometrul, gardienilor Bibliotecii Naționale din Paris.

Intr-adevăr, fiecare dintre acești gardieni au de supravegheat 7 kilometri, nu de drum, ci de cărți aliniate unele lângă altele.

Kilometrul este unitatea de măsură a acestei Bibliotecii Naționale. Cele 4.200.000 de cărți strânse aci reprezintă o lungime de 91 kilometri...

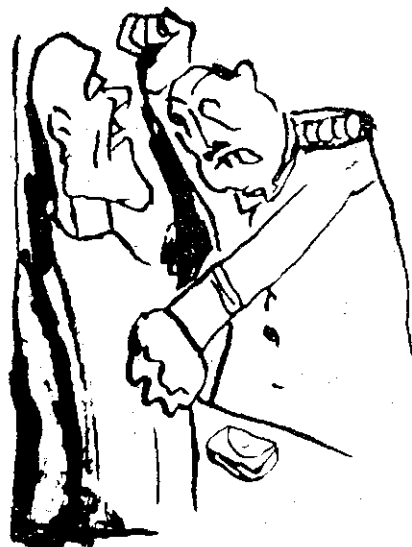
Unui automobilist, mergând cu 60 de kilometri pe oră, pentru a defila înaintea acestor cărți i-ar trebui o oră și jumătate, și unui biciclist, rulând 30 kilometri pe oră, i-ar trebui 3 ore.

Cât timp ar trebui însă unei persoane ca să le citească ?

Considerând o carte pe zi, ar trebui 10.000 de ani !

caricătura zilei

CINISM

— Nu ți-a fost teamă când ai furat portofelul ?

— Ba da. M'am temut să nu fie gol.

(Caricatură de Ion Sava)

NUANȚA !

— O pereche de ciorapi de mătase.

— Da... pentru nevastă-mea, un cadou.

— Ce nuanță doriți ? Preferați : beige, gris perle, mauve, tendre, horizon, cendre, melon, argente, clair de lune ou clair-obscur...

SPECULA

SERVITOAREA. — Domnul dela Nr. 14 a căzut într-o găleată de lături pe care o uitasem pe coridor... Ce să facem ?

PATRONUL. — Dă-i un șervet curat și pune-i în socoteală o bac.

carti redactate în extrase

VIATA LUI OSCAR WILDE

Frank Harris

După propria sa mărturisire, Oscar Wilde a fost un elen sosit prea târziu în lume. Eleganța spiritului său precum și aspectul său atrăgător l-au impus societății londoneze ca pe unul dintre cei mai prețuiți causeuri și răsfațați „dandy”. Inconjurat de așa numiții „esteti”, tineri bogati și culti dar în același timp viciați, Oscar Wilde se simte încetul cu încetul supravegheat. Prietenia sa pentru Lordul Alfred Douglas, a adus, ceea ce deja se aștepta: scandalul. De aci condamnarea lui Oscar Wilde. În închisoare, sufletul acestui „întârziat elen” simte adierile unui adânc creștinism, cristalizate în „De Profundis”. Escaladând stări sociale și atacând toate genurile literare, Oscar Wilde și-a consumat într'adevăr geniul în viață și numai talentul în operă.

Oscar Wilde

UN SCANDAL LA DUBLIN

În ziua de 12 Decembrie 1864 orașul Dublin era în fierbere. Un scandal de mult timp numai șoptit se arăta însfârșit în fața tribunalului; toți îl așteptau cu nerăbdare și curiozitate.

Eroi ai acestui scandal vestul de piperaț aparțineau societății bune. Acuzatul era un doctor și oculist celebru, imobilat recent pentru lucrările sale; nevasta lui, scriitoare cu reputație, își câștigase simpatia poporului, prin pasiunea cu care susținea și apăra dreptățile Irlandei.

Plângerea era intentată de tânăra fiică a unui profesor de jurisprudență medicală în „Trinity College”.

Se povestește că d-ra Travers, în vârstă de douăzeci de ani a fost sedusă de dr. William Wilde în timpul îngrijirilor ce a fost chemat să-i dea. Câți-va afirmă, că adormită cu cloroform, a fost violată.

Juriul deliberând timp de două ore,

hotărâri de verdict plin de umor. Profesorul R. J. Tyrrell a rezumat într-o scrisoare savuroasă opinia generală a epocii. După părerea lui procesul confirmă pur și simplu ceea ce toată lumea știa: „Sir William Wilde era un tip de o senzualitate rar întâlnită. Nevasta lui femeie pretențioasă și afectată cu idei și concepții extravagante, bazată pe câteva poeme nu prea bune își lăsa chiar când era tânără, locuința în umbră, pentru a nu i se vedea grosimea fardurilor”.

Această severă judecată a unui contemporan, corespunde jurnalelor epocii. Obținem, astfel, după cât se pare, un portret destul de realist al lui Sir William și Lady Wilde.

Aceștia au fost părinții lui Oscar Wilde.

OSCAR ÎN LICEU

Soții Wilde au avut trei copii, doi fii și o fiică. Cel mai mare născut în primul an după căsătoria lor, cel mai mic doi ani mai târziu; pronumele ce le-au primit erau inspirate de înflăcărea patriotică a mamei lor: Oscar, Fingal, O'Thahertie, Wils.

Din acești doi copii, Oscar părea mai puțin vioi, mai puțin seducător, mai puțin frumos decât fratele său Wils. Au primit amândoi cea mai bună educație posibilă în aceea epocă.

Detalii culese asupra lui Oscar Wilde școlar, sunt foarte puține. D. Edward Sullivan contemporanul lui Oscar, a lăsat o deschidere vie și interesantă asupra lui Wilde:

„L-am cunoscut pe Oscar Wilde în anul 1866: Avea treisprezece sau patru-sprezece ani.

Părul lui lung blond și drept îi dădea un aspect particular. Era dupe atunci, cum a mai rămas mulți ani încă vesel, plăcându-i jocul, agitat chiar. Era de pe atunci un admirabil povestitor. Darurile sale descriptive, și felul umoristic de a ne reda incidentele școlare ne distrau foarte mult.

În seriile de iarnă pentru a vorbi în voce, elevii aveau obiceiul să se strângă în jurul sobei. Aci Oscar era în elementul său. Ami amintesc că într-o seară pe

la 1870, o discuție s'a ivit în jurul unui proces, atunci în curs; Oscar fiind de față și foarte impresionat, ne-a mărturisit, că nu i-ar plăcea nimic mai mult decât să fie mai târziu, croul unei „cauze celebre”.

Mult mai târziu Wilde a fost întrebat dacă nu viața de internat din liceu, a fost în parte cauza depravării lui sexuale.

— Toți englezii o cred — răspunse el: „eu nu am însă nici o experiență personală. Până la 16 ani trecuți, eram foarte copil. Bine înțeles, eram și eu curios și senzual, de multe ori urmărit de imagini, fără totuși să mă opresc prea mult asupra lor. În școala noastră, nouă din zece băieți, se gândeau numai la gimnastică și sport; „eram ca niște ține sălbateci, foarte sănătoși și nimic altceva”.

DUBLIN ȘI OXFORD

În „Trinity College” Oscar Wilde a obținut succese și mai mari. A intrat la 19 Octombrie 1871, trei zile după a șaptesprezecea aniversare.

„De atunci, Oscar era admirabil și strălucitor” scrie Sir Edward Sullivan, și personalitatea lui devine din ce în ce mai caracteristică.

„Își consacra cea mai mare parte din timp studiului și preparându-și examenele asupra clasiceilor, citea totuși cu înfrigorare cei mai buni autori englezi. Era admirator înflăcărat al lui Swinburne.

Frecvența în acel timp, diferite cercuri moderne din Dublin și persoanele la care se ducea primeau cu bucurie acest mesafir, extrem de distractiv.

Nu se putea găsi atunci în universitatea din Dublin un timp mai perfect al intelectualului. Nu-i plăcea să bea, nu-i plăceau jocurile de cărți; totuși când se prezenta ocazia, ca să fie amabil se ofereea să joace, să bea, împreună cu colegii studenți.

Toți cei ce l-au cunoscut în epoca aceea erau umiți de umorul lui și de aceea „curățenie sufletească” dupe expresia d-lui Edward Sullivan care era mult degrabă natura lui particulară de cât ca

malinată. Nimeni nu a auzit vre-odată pe Oscar istorisind o poveste scabroasă. Ori ce expresie grosolană sau vulgară îl desgușta. Părea să-și consacre vocea pentru a exprima numai frumosul.

POFESOR DE ESTETICA

În timp ce studia la Oxford s'a produs evenimentele cele mai importante din tinerețea lui. Tatăl său muri în anul 1876, lăsând aproape tot cece avea soției sale, sumă ce abia asigura Ladyei Wilde o existență mijlocie. Puținul ce i-a revenit lui Oscar, l'a întrebuințat, să-și achite câteva datorii de student și să facă o călătorie în Grecia. Această călătorie în Grecia, făcută la vârsta de douăzeci și trei de ani i-a confirmat ideea ce-și formase despre viață. Și este imposibil de a-l înțelege pe Wilde dacă pierzi din vedere faptul că era un păgân născut, pentru care după expresia lui Theophile Gautier „doar lumea sensibilă există” înzestrat cu tot senzualismul antic, îndrăgostit de frumusețea plastică, înlocuit mai ca Nietzsche și Theophile Gautier, păgân cu antipatie vădită față de creștinism.

Altă caracteristică a tânărului Wilde e înclinarea ce o simțea pentru teatru. Din tinerețe chiar a avut pentru scenă o atracție nestăpânită. Era nu numai vanitatea actorului, dar cece s'ar putea numi, pasiunea omului de teatru pentru viața multiplă ce oferă scena; avea atracție spre decoruri, costume, dragoste pentru grandilocvență și amplitudine.

Cu moartea tatălui lor William Wilde, s'a sfârșit și viața familiară din Dublin. Lady Wilde veni să se instaleze la Londra, fratele lui, Willie, jurnalist la ziarul monden „The World”, a contribuit în mare măsură la celebritatea lui Oscar. „Requiescat” primul volum de poeme al lui Oscar Wilde a fost publicat în memoria soriei lui, moartă tânără. Și iată că Oscar Wilde începe să devină un personaj; fiecare gest al lui trezia curiozitatea și era viu discutat.

Cheltuindu-și cu călătoria făcută în Grecia, puținul moștenit, se văzu nevoit să-și caute o carieră; în acest scop se pută și el la Londra. Poet, cu o natură de artist pentru care numai prezentul are valoare, îmbibat de o încredere nelimitată în propriile lui mijloace, decis și convins să cucerească lumea, „Dați-mi lucrul nefolositor și las celorlalți necesarul” avea obiceiul să spună.

Încercând totuși să-și reducă cheltuielile și să ducă o existență laborioasă, închiriază două odăi modeste în Salisbury Street, cartier mizerabil pentru un tânăr elegant și își începe cariera de jurnalist. Articolele lui, nu au însă început decât un foarte slab succes. Ele nu se adresau decât celor mai subtile inteligențe — peste tot greu de găsit — și producțiile lui erau încă prea academice și literare. Cu tendința mai vulgară Willie, fratele lui, părea mai bine echipat pentru acest meșteșug.

Oscar a avut totuși și în Londra, dela început succes în societate. Seducea nu numai prin darul lui de admirabil povestitor, dar și prin felul lui de a fi, surzător, atent, plin de expansiune, prin cochetăria lui, prin felul de a lăuda, fără rezervă oamenii și lucrurile ce-i plăceau. Această facultate de admirație entuziastă era una din caracteristicile

lui cele mai atrăgătoare și arată în același timp și strălucitoarea lui inteligență. Aceasta a fost cu siguranță darul ce l-a servit cel mai mult în viață.

Totuși succesele mondene nu-i sporeau deloc venitul, ci contrariu îl epuizau toate resursele. Complimentele numeroșilor mondani îi sporiră încrederea în el însuși; începu să vorbească mai mult și să scrie mai puțin. Mănușile, trăsurile, pantalonii și ciorapii de mătase costau mult; se văzu deci nevoit să-și ipotecheze pământul din Irlanda iar mai târziu chiar în plin succes să se umilească prin a cere bani mamei lui. Și atunci în 1881 publică volumul de poeme pe care critica l-a primit cu răceală, dar care a avut un succes de librărie ce nici un alt volum nu cunoscuse până atunci. Primele patru ediții s'au vândut în două săptămâni. Acest succes îi asigură pentru un moment ceva bani, celebritatea lui se mări, totuși nu câștigă nimic sau aproape nimic.

Cartea nu conține nici o expresie demnă de reținut, nici o cadență nouă, nici un strigăt sincer.

Oscar dezonșionat de critici, dar încurajat de vănzarea volumului, și de răsunetul provocat, rămase mai mult ca nici odată hotărât să reușească.

CONFERINȚE ÎN STATELE-UNITE

Prima repriză în duetul cu destinul a rămas nedecisă. În doi ani Oscar a învățat multe lucruri asupra vieții, mai multe asupra lui însuși, a reușit să se facă știut, să se vorbească mult despre el, dar și-a cheltuit toți banii s'a îndatorat, fără însă să găsească posibilitatea unui câștig pentru a trăi convenabil; viitorul părea îngrijitor. Își dete seama că pentru el, îi este mai ușor să vorbească decât să scrie. Obține atunci dela fratele său, să-i publice în „The World”: „în urma extraordinarului succes al poemelor sale, d. Oscar Wilde a fost invitat să țină o serie de conferințe în America”.

Invitația era imaginară.

Avea totuși posibilități de succes în această nouă încercare, gustul american fiind format de gustul englez și dacă Oscar, ar fi fost mai pregătit e probabil că extraordinara lui elocvență i-ar fi asigurat succesul.

Răspunsul lui funcționarilor vamali, când a debarcat: „Nu am nimic de declarat decât geniul meu” l-a pus în lumină și a hrănit conversațiile fără întregi.

Conferențiarul de frumoasă prestație, cu pantaloni scurți și ciorapi de mătase obține succese, cari nu sunt însă departe de cecece numim bluff. Spectatorii îi imitau îmbrăcămintea și îi mima silueta. În August 1885 se întoarce în Anglia, unde începe o nouă serie de conferințe: „Impresii personale din America”.

Dragostea de o mai mare cultură l-a adus pentru mai puțină vreme la Paris.

PRIMELE SUCESE

Este perioada când se dezvoltă în Wilde, personajul faimos, legendar dar poate și cel adevărat. Paradoxal, iubitor

de aporisme, volumele sale de versuri și proză, începe să aibă succes. Desigur mai întâi în lumea „esteților” viciați, arbitri ai înaltei societăți londoniene, formată din cea mai înaltă clasă a burgheziei și din nobilime. Dandy și gentleman perfect antrena totdeauna prin darul său de causer. Articolele sale dacă nu erau copii slabe ale causeriilor sale, erau rezumate ale acestora. Poza, Rugat de exemplu, să dea o listă de o sută din cele mai bune cărți el răspunde că „nu știe să enumere cele o sută de cărți mai bune, pentru că până în prezent, el nu a scris decât cinci.”

De acum Oscar Wilde, sau mai pe scurt Oscar cum îl numea societatea Londrei, atrasă de infinitele sale daruri de poet și om de lume, cu drept cuvânt începe să își consume geniul în viața și numai talentul în operă. Cu o mare încredere în viitorul său de scriitor, Wilde încearcă un nou gen, în care crede că s'a găsit pe sine, teatrul. Succesele primelor sale piese, precum și numeroase oferte de presă îi măreau veniturile. Trăind și chltuind, astfel precum a dorit întodeauna, pentru el moneda nu mai are decât valoarea unui jeton. Dar orice figură în ascensiune la Londra este pândită de ceva inevitabil; scandalul.

Wilde se găsește acum înconjurat de o bandă de admiratori, tineri culți, dar în același timp viciați. N'are numai darul de a plăcea și acela de a seduce. Alinaț în cele mai renumite saloane mondene, deja încep să circule anumite zvonuri pe socoteala lui. Numeroșii săi dușmani caută ca prin fiecare rând scris sau gest al lui Oscar să întărească aceste zvonuri.

„Portretul lui Dorian” Gray și „Salomea” contribuiesc ca zvonurile lansate în public să se întărească. Se atribuie pe socoteala lui anumite înclinații de ordin intim. Insistența lui de a interpreta dedicația lui Sheakespeare din fruntea sonetelor sale erau o semnificație și pentru cei mai buni prieteni ai lui. Anume „W. II.” inițialele numelui căruia Sheakespeare îi dedicase sonetele sale, după Wilde nu erau cele ale protectorului său Williams Herbert ci acele ale unui tânăr și frumos actor, William Hughes. Se părea că acestor înclinații de ordin intim, Wilde le căuta o scuză prin apropierea cu Sheakespeare, Socrate, Platon sau David.

În orice caz rafineria sa nu era cu totul cea obișnuită. Lucrurile acestea însă se murmurau și reputația lui oficială era neclintită. „Evantaiul doamnei Windermer” constituie un nou succes în teatru al lui Wilde; presa care la început opunea rezistență, cedează.

LORDUL ALFRED DOUGLAS

„My own boy”.

„Sonetul tău este într-un totuș adorabil și este o minune că buzele tale roșii ca petalele rozelor sunt făcute nu mai puțin pentru nebunia muzicii și a cântecului, ca pentru beția sărutărilor.

Sufletul tău de aur fin se zbate între pasiune și poezie. Nici un Hyacint din timpul grecilor n'a urmat dragostea într'un mod atât de nebunesc ca tine. De ce rămâi singur la Londra și când vii la Salisbury? Vine aici să-ți împropătezi mâinile în crepusculul clădirilor gotice.

Vei rămâne cât timp îți va plăcea. Este un loc delicios, unde nu lipsești decât tu. Vino deci la Salisbury.

Pentru totdeauna cu o iubire neperitoare“

„Al tău

„Oscar“

Acesta este textul unei scrisori adresată de Oscar Wilde lordului Douglas, care era în vârstă numai de douăzeci de ani, scrisoare care avea să dea întreaga culoare a procesului de mai târziu. Ce legături erau între scriitorul în plină maturitate și efebul, al cărui nume de veche nobleză încânta buzele rafinatului poet, murmurându-i silabele? El pretindea că nu erau decât apropierea sufletești dintre ei și calitățile artistice ale tânărului lord. Desigur și aceste calități au contribuit la aceste legături, dar Wilde se încapătâna să recunoască și influența frumuseții fizice a lui Douglas. Scrisoarea reprodușă, precum și altele pierdute din cauza neglijenței lordului Douglas au format obiectul unor încercări de șantaj asupra lui Wilde. Poliția chiar începuse să îl supravegheze.

Este văzut în compania unor tineri dubioși, cărora le făcea numeroase cadouri și le vorbea despre jocurile olimpice, cum se luptau efebii înveșmântați în nuditatea lor numai cu soare și frumusețe, aruncând discul, disputând cursele și câștigând coroana de mirt.

Cel care nu vedea cu ochi buni prietenia dintre Wilde și lordul Alfred Douglas era tatăl acestuia din urmă, marchizul Queensberry. La toate amenințările acestuia de desmoștenire, Douglas răspunde prin amenințări. Scandalul este inevitabil. Queensberry recurge la insulte, astfel încât Wilde se vede nevoit să-l dea în judecată. Dar probele strânse de reprezentantul ministerului public precum și martorii, citați întore lucrurile contra lui Wilde. Queensberry este achitat, iar Oscar Wilde este arestat și, dat în judecată pentru atingerea bunelor moravuri.

DOI ANI DE MUNCA SILNICA

În jurul lui Oscar Wilde se găseseră strânși adevărații și marii săi prieteni: Bernard Shaw, André Gide, Frank Harris, autorul acestei cărți, lordul Alfred Douglas, fratele acestuia, lordul Percy Douglas și chiar mama lor Lady Queensberry.

În timpul eliberării sale pe acțiune, un iacht, oferit de bună voie, se afla sub presiune să-l treacă dincolo de estuarul Tamisei. Dar Wilde era cuprins de dezolare și descurajare. „Îmi vor da cel

mult un an de închisoare, căci nu vor uita că cel condamnat este Oscar Wilde“, spunea el. Și știa că pe dinaintea unui asemenea tribunal trecuse și Socrate.

Dar atmosfera se încălzea în contra poetului. Numele de „Oscar“ ajunsese cea mai odioasă injură a plebeului englez.

Însfârșit afacerea vine înaintea judecătorului Wills la 21 Mai 1895. Wilde străluce prin spiritualitatea răspunsurilor sale, nu lipsite însă de echivocuri. Iată câteva părți din interogatoriu:

— Domnul Wilde a colaborat la o publicație numită **The Chameleon** ?

— Da.

— Este el autorul unei povestiri intitulate „Preotul și alchymistul“?

— Nu.

— Este povestirea imorală ?

— Înainte de a fi imorală este prost scrisă.

— Domnul Wilde a considerat vreodată că operele sale ar avea o fațetă de imoralitate ?

Wilde declară atunci, că nu a vizat nici spre bine, nici spre rău, ci a încercat numai să scrie lucruri frumoase. Fiind întrebat dacă inspirația articolelor din „The Chameleon“ era imorală, răspunde: inspirația nu comportă nici o idee imorală sau morală. Un marmur de aprobare se ridică în sală și lovitura cu lovitura el respinse victorios toate insinuările procuratorului:

— Nici o operă de artă nu admite principii. Principiile nu aparțin artiștilor.

— În **Dorian Gray** vorbești de un om care adoră pe altul ?

— Ați adorat vreodată un bărbat ?

— Nu, răspunde placid Oscar. Nu m'am adorat niciodată decât pe mine. Toată sala izbucni în râs“.

Interogatoriul devine însă un chin:

— L-ați primit pe Taylor la dvs. odată în unul sau altul din domiciliurile dv. ?

— Da.

— Ați fost la Taylor la anumite reuniuni „de ceai“ ?

— Da.

— Apartamentul lui Taylor v'a frapat prin vre-un caracter special ?

— Era frumos.

— L-ați văzut altfel luminat decât cu lumânări, chiar în timpul zilei ?

— Mi se pare, dar nu sunt sigur.

— Ați întâlnit acolo un tânăr numit Word ?

— Da, o singură dată.

— N'ați întâlnit niciodată acolo pe Sidney Mayor ?

— Posibil.

— Cari erau legăturile voastre cu Taylor ?

— Taylor era un bun prieten, un tânăr inteligent, cu bună creștere; a fost crescut într-una din cele mai înalte școli engleze.

— Știați că Taylor era supravegheat de poliție ?

— Nu.

— Știați că Taylor, în timpul unei rații polițienești, a fost arestat, anul trecut, într-o casă din Fitzroy Square împreună cu un anumit Parker ?

— Am aflat din jurnale.

— Când ați întâlnit pentru prima oară pe Ernest Scarfe ?

— În Decembrie 1893.

— Cine vi l-a prezentat ?

— Taylor.

— Scarfe era fără serviciu, nu-i așa ?

— Nu știu.

— Ați făcut cadou lui Scarfe o tabacheră ?

— Da. Am obiceiul să fac astfel de cadouri oricărui tânăr care mi-e simpatic.

— Când ați făcut cunoștință cu Mayor ?

— În 1893.

— Lui i-ați dat bani sau o tabacheră ?

— O tabacheră.

— I-ați cunoscut pe Walter Grainger ? Nu l-ați îmbrățișat niciodată ?

— O ! pe Dumnezeu nu ! era un tânăr urât, cu totul urât. Eram cu totul dezgustat de el“.

Și noi nume izvorau fără sfârșit.

Urmarea a fost că juriul a adus la sentință în baza căreia Oscar Wilde era condamnat la doi ani muncă silnică pentru motivul amintit la sfârșitul capitoului precedent.

De-acum sufletul lui Oscar Wilde, aliaj de puternic păgânism și profund creștinism, se va dezvălui în toată complexitatea lui.

(Continuare în numărul viitor).

Mercure de France, Paris.

